NÁVRH
STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU
ČESKÉ REPUBLIKY
ZA ROK 2005

B.

Ekonomický vývoj a veřejné rozpočty

I. Ekonomický vývoj

II. Veřejné rozpočty

I.

Ekonomický vývoj

Obsah

Strana

Ekonomický vývoj 2

1. Shrnutí základních tendencí ekonomického vývoje 1

2. Ekonomický výkon 8
   2.1 Hrubý domácí produkt 8
   2.2 Hlavní produkční odvětví 14
   2.3 Ekonomické výsledky nefinančních podniků 17
   2.4 Ekonomické výsledky finančních institucí 19

3. Cenový vývoj 20
   3.1 Spotřebitelské ceny 20
   3.2 Produkční ceny 24

4. Trh práce 26
   4.1 Ekonomická aktivita 27
   4.2 Zaměstnanost 28
   4.3 Nezaměstnanost 29
   4.4 Průměrné mzdy 31

5. Platební bilance 32
   5.1 Běžný účet 33
   5.2 Kapitálový účet 39
   5.3 Finanční účet 39
   5.4 Devizové rezervy 40
   5.5 Měnové kurzy 41

6. Měnový vývoj, úrokové sazby a finanční trh 42
   6.1 Měnové agregáty 42
   6.2 Úvěry a vklady 43
   6.3 Úrokové sazby 44
   6.4. Akciový trh 46

Veřejné rozpočty 1

1. Příjmy veřejných rozpočtů 2

2. Výdaje veřejných rozpočtů 6

3. Salda veřejných rozpočtů 9

4. Vládní dluh 11

Shrnutí 13

1. Shrnutí základních tendencí ekonomického vývoje[1]

Ekonomický vývoj České republiky je charakterizován vybranými indikátory v následující tabulce:

Tabulka 1

Ukazatel		2001	2002	2003	2004	2005
Hrubý domácí produkt	mld. Kč, b.c.	2315,3	2414,7	2555,8	2767,7	2931,1
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	2,6	1,5	3,2	4,7	6,0
Spotřeba domácností vč. NI	růst v %, s.c.	2,6	2,8	4,6	3,3	2,6
Spotřeba vládních institucí	růst v %, s.c.	3,8	4,5	3,8	-2,7	0,8
Tvorba fixního kapitálu	růst v %, s.c.	5,4	3,4	4,7	5,3	3,7
Průmyslová produkce	růst v %, s.c.	6,7	1,9	5,5	9,6	6,7
Stavební výroba	růst v %, s.c.	6,3	6,0	5,7	7,0	4,6
Průměrná míra inflace	%	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9
Míra nezaměstnanosti VŠPS	průměr v %	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9
Registrovaní nezaměstnaní - počet osob	průměr v tis.	443,8	477,5	521,6	537,4	514,3
Objem mezd a platů (účet domácností)	růst v %	6,9	8,5	5,2	5,8	5,7
Podíl BÚ na HDP	%	-5,4	-5,6	-6,3	-6,0	-2,1
Peněžní zásoba M2 (národní metodika)	%, konec obd.	13,0	3,5	6,9	4,4	8,0

Pozn.: NI = neziskové instituce, BÚ = saldo běžného účtu
Pramen: ČSÚ, ČNB, MPSV, propočty MF

S téměř dvouletým odstupem lze konstatovat, že vstup České republiky do Evropské unie se nejen obešel bez vážnějších negativních ekonomických dopadů, ale naopak pozitivně ovlivnil produkční a hlavně exportní schopnosti naší ekonomiky.

Ekonomika ČR dosáhla v roce 2005 nejvyššího růstu v historii srovnatelné časové řady. Hrubý domácí produkt (HDP) se v reálném vyjádření zvýšil o 6,0 %, což byla po pobaltských republikách nejvyšší dynamika v rámci celé EU. V mezičtvrtletním srovnání tempo růstu HDP očištěného o vliv sezónnosti a odlišného počtu pracovních dní v roce 2005 akcelerovalo až na závratné 1,9 % ve 4. čtvrtletí, což by odpovídalo celoročnímu růstu o téměř 8 %.

Ekonomika se pohybuje ve vzestupné fázi ekonomického cyklu a vykázaný růst HDP již téměř dva roky přesahuje odhady potenciálního růstu. Jelikož je ekonomický vzestup doprovázen rovněž akcelerací potenciální výkonnosti, vysoký růst zatím nevede k tlakům na udržení makroekonomické rovnováhy. Zvyšování ekonomického potenciálu se opírá zejména o zlepšování kapitálové a technologické vybavenosti ekonomiky a zlepšování jejích institucionálních parametrů.

[1] Zpracováno na základě statistických dat známých do 10. března 2006.

Pozitivní je nejen výše růstu HDP, ale i jeho příznivá výdajová struktura. Ekonomický vývoj je charakteristický prudkým zlepšováním zahraničněobchodní bilance se zbožím a službami, které vychází z nárůstu konkurenceschopnosti, solidní dynamikou investiční aktivity a umírněnou soukromou i vládní spotřebou.

Na straně nabídky se ekonomický vzestup opírá v největší míře o odvětví průmyslu, ve kterém se projevil náběh nových výrobních kapacit a hrubá přidaná hodnota (HPH) tak zaznamenala nárůst o 10,4 %. Dále se o příspěvek k růstu HDP podělila zejména odvětví obchodu, peněžnictví a služeb pro podniky. Celková HPH vzrostla v roce 2005 o 6,6 % při akceleraci až na tempo 7,6 % ve 4. čtvrtletí.

Stinnou stránkou ekonomického vývoje je pokles směnných relací v zahraničním obchodě, který byl hlavní příčinou nízké nominální dynamiky HDP. Hlubší pokles cen dosahovaných vývozci proti poklesu dovozních cen znamená, že pozitivní výsledek zahraničněobchodní bilance ve stálých cenách se v bilanci v běžných cenách projevuje pouze v menší míře. HDP v běžných cenách, který je rozhodující veličinou pro vývoj daňových základen a výpočet poměrových ukazatelů, dosáhl relativně nižšího meziročního růstu o 5,9 %.

Ztrátu ze zhoršení směnných relací postihuje alternativní ukazatel k reálnému HDP, tzv. reálný hrubý domácí důchod (HDD), který dosáhl za rok 2005 růstu jen o 4,2 %, proti 5,0 % v roce 2004.

Vysokého růstu produktu bylo dosaženo při zvýšení zaměstnanosti o 0,9 % (podle údajů národních účtů). Produktivita práce (HPH ve stálých cenách na jednoho zaměstnaného) tak zaznamenala podstatný nárůst o 5,7 %.

Růst průmyslové produkce (podle statistik průmyslových výrobků) se proti roku 2004 zpomalil na 5,7 %. Tomu odpovídá umírněný vývoj na straně domácí poptávky a zpomalení růstu vývozu ve srovnatelných cenách. Zaměstnanost v průmyslu[2] meziročně stagnovala, průměrná měsíční mzda vzrostla o 4,6 % a produktivita práce z tržeb o 8,2 %.

Stavebnictví vykázalo zpomalení růstu produkce na 4,2 %. Zde se však do srovnatelné základny l. pololetí 2004 (především v březnu a dubnu) promítl vliv změny sazby DPH na stavební práce od 1. května 2004. Při nárůstu počtu pracovníků[2]

[2] Údaj z měsíčního šetření za podniky s 20 a více pracovníky

o 4,9 % se produktivita ze stavebních prací ve srovnatelných cenách zvýšila o 0,9 %. Průměrná měsíční mzda vzrostla o 3,8 %.

V odvětvích služeb se objem tržeb meziročně zvýšil o 3,1 % ve stálých cenách a dosáhl tak téměř úrovně růstu z roku 2004. Vývoj tržeb v jednotlivých čtvrtletích byl relativně plynulý při diferencovaném vývoji v jednotlivých odvětvích.

Situace na trhu práce byla v roce 2005 ovlivňována intenzivním růstem ekonomiky i změnami legislativy (zejména nový zákon o zaměstnanosti účinný od října 2004). Zvýšila se jak míra ekonomické aktivity, tak i míra zaměstnanosti.

Celková zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) se v meziročním srovnání zvýšila o 1,2 %. Počet zaměstnanců vzrostl o 2,2 %, počet podnikatelů se naopak snížil o 3,7 %.

Nezaměstnanost podle VŠPS (mezinárodně srovnatelná metodika) se snižuje od 2. čtvrtletí 2004. Obecná míra nezaměstnanosti se tak v průměru za rok 2005 meziročně snížila o 0,4 p.b. na 7,9 %.

Vzhledem ke zrychlení ekonomického růstu nad odhadovaný potenciální růst se míra volných pracovních míst[3] od 2. čtvrtletí 2003 rovněž mírně zvyšuje. Posun na Beveridgeově křivce[4] má však spíše cyklický charakter a nevypovídá o poklesu strukturální složky nezaměstnanosti.

Průměrná hrubá nominální mzda[5] se v roce 2005 zvýšila o 5,5 %, tedy pomaleji než v roce 2004. V podnikatelské sféře dosáhl přírůstek průměrné mzdy 5,2 %, v nepodnikatelské sféře 6,7 %. Růst kupní síly průměrných mezd při přepočtu indexem spotřebitelských cen tak byl v řádu desetin p.b. vyšší než v roce 2004.

Vzhledem k vývoji produktivity práce lze současný mzdový vývoj považovat za přiměřený, nezakládající inflační rizika.

Českou ekonomiku lze již několik let považovat za nízkoinflační, s důvěryhodnou měnovou politikou centrální banky. V prosinci 2005 se spotřebitelské ceny meziročně zvýšily o 2,2 %, klouzavá roční průměrná míra inflace

---

[3] Podíl volných pracovních míst ke všem pracovním místům v ekonomice.

[4] Vyjadřuje vztah nezaměstnanosti a volných pracovních míst v čase.

[5] Za organizace nad 19 zaměstnanců, organizace nepodnikatelské pokryty plně.

dosáhla 1,9 % (o 0,9 p.b. méně než před rokem). Přitom zhruba 86 % meziročního cenového růstu bylo dáno administrativními opatřeními.

Propad cen domácích zemědělských výrobců, tažený především poklesem cen v rostlinné výrobě, dosáhl minima v dubnu 2005. Ve zbývající části roku nabraly ceny zemědělských komodit mírně rostoucí trend. Jejich úroveň však zůstává hluboko pod průměrem loňského roku. Po dramatickém nárůstu cen průmyslových výrobců v roce 2004 se v roce 2005 inflace v produkčních odvětvích výrazně zpomalila. Meziroční růstu cen o 7,2 % v lednu 2005 postupně oslaboval až na pokles o 0,3 % v prosinci 2005.

Klíčová sazba měnové politiky (pro dvoutýdenní repo operace) byla v lednu, březnu a dubnu centrální bankou postupně snižována a v říjnu opět zvýšena, vždy o 25 bazických bodů. Její nastavení k 31. 12. 2005 bylo na 2,00 %, tedy o 25 b.b. pod úrovní sazeb ECB. Měnové podmínky se tak sice zmírnily v úrokové složce, kurzová složka se však vzhledem k apreciaci CZK zpřísnila. Úrokový diferenciál vůči eurozóně postupně přešel z kladných do záporných hodnot. Tvar výnosové křivky na peněžním trhu se po zploštění během první poloviny roku vrátil do standardní podoby.

Po postupném zpomalování růstu peněžní zásoby došlo v posledním čtvrtletí minulého roku k podstatnému zvýšení dynamiky růstu obou měnových agregátů. Průměrný objem měnového agregátu M2 v roce 2005 vzrostl meziročně o 5,3 %, meziroční dynamika v prosinci dosáhla 8,0 %. Dále pokračovala tendence k preferenci likvidity (zvyšování podílu M1 na M2), ale podstatně nižším tempem než v roce 2004.

Akciový trh vykázal v loňském roce rekordní hodnoty jak v růstu obchodovaných objemů, tak v růstu akciového indexu PX 50. Celkový objem obchodů se v roce 2005 zvýšil o 117 % a průměrný akciový index byl o cca 51 % vyšší než v roce 2004. Naopak obchodovaná hodnota dluhopisů byla o 23 % menší.

V rámci institucionálního uspořádání byl v roce 2005 zahájen integrační proces dohledu finančního trhu. Od 1. 4. 2006 vznikne v ČNB jednotný dohledový orgán nad celým finančním trhem ČR.

Vnější nerovnováha, vyjádřená podílem deficitu běžného účtu na HDP, se za rok 2005 zlepšila o téměř 4 p.b. na –2,1 %. Hlavní vliv mělo razantní zlepšování obchodní bilance, která se v roce 2005 poprvé v historii samostatné České republiky

dostala do přebytku. Meziročně se zlepšila o téměř 67 mld. Kč, a to i přes nepříznivý vliv růstu cen ropy a plynu, který lze vyčíslit na cca 40 mld. Kč. I ostatní položky běžného účtu, tj. bilance běžných převodů, služeb a výnosů, se meziročně zlepšily, i když ne tak významně.

Příznivý vývoj obchodní bilance byl ovlivněn rozšířením obchodních možností tuzemských výrobců po vstupu do EU a rovněž náběhem nových exportně orientovaných kapacit, které nemalou měrou přispěly ke zvýšení konkurenceschopnosti tuzemské produkce. O stabilitě tohoto pozitivního vývoje vypovídá fakt, že probíhá za poměrně nepříznivých vnějších podmínek, především vysokých cen ropy (při 10procentním nárůstu objemu dovozu zvýšení hodnoty o 42 %), nepřesvědčivého růstu ekonomik zemí původní EU a meziroční apreciace CZK. Svědčí to nejen o rostoucí konkurenční schopnosti české ekonomiky, ale co je ještě významnější – roste i necenová, tj. kvalitativní konkurenceschopnost produkce.

Vysoký příliv přímých zahraničních investic (PZI) do ČR pokračoval a za rok 2005 dosáhl bez privatizace 5,4 % HDP. Tento dlouhodobý příliv PZI lze spojovat s postupným zlepšováním investičního sentimentu daným zvyšující se důvěrou v českou ekonomiku a umocněným vstupem ČR do EU.

Směnné relace v obchodu se zbožím se v průměru za rok 2005 meziročně zhoršily o 1,7 %[6] při snížení vývozních cen o 1,4 % a růstu dovozních cen o 0,3 %. Meziročně tak zhoršily ekonomickou situaci podnikové sféry. Největší vliv na tomto zhoršení měly suroviny a nerostná paliva. V průběhu roku se z kladných hodnot zhoršovaly směnné relace do záporných i u ostatních významných komoditních skupin (stroje, chemikálie, polotovary).

V roce 2005 CZK meziročně zpevnila vůči oběma světovým měnám. Nominální kurz proti EUR v průměru za toto období posílil o 7,1 %, proti USD o 7,3 % při vrcholu meziročního posílení v 1. čtvrtletí 2005.

Devizové rezervy centrální banky k 31. prosinci 2005 činily 726,7 mld. Kč, tj. 25,1 mld. EUR (proti 20,9 mld. EUR ke konci roku 2004).

[6] Z výběrových indexů v zahraničním obchodě se zbožím. Podle údajů národních účtů směnné relace klesly o 2,2 %.

Vnější prostředí[7]

Růst světové ekonomiky v roce 2005 vykázal zmírnění proti předchozímu roku. To platí o USA, Japonsku i EU (ve dvou posledních ekonomikách však dynamika ve druhé polovině roku zrychlila). Nejrychleji stále rostla Čína, Indie a další asijské ekonomiky. Růst brzdily především vysoké ceny surovin, a to zejména ropy, které dosáhly (v nominálním vyjádření) rekordní úrovně .

Americká ekonomika vzrostla o 3,5 % ročně, což představuje mírné zpomalení proti roku 2004. Tempo růstu nejvýrazněji táhla vysoká úroveň soukromé spotřeby. Spotřeba byla přitom financována především růstem cen realit. Zdrojem neklidu stále zůstával dvojí deficit: jednak neustále rostoucí deficit běžného účtu (přesáhl 6 % HDP), jednak stále vysoký deficit rozpočtu. Na cenové tlaky, způsobené rostoucími náklady vstupů, reagovala centrální banka sérií zvýšení základní úrokové sazby (během roku z 2,25 % na 4,25 %). Rostoucí úrokový diferenciál vedl ke zhodnocení dolaru vůči euru (na konci 2005 asi o 13 % proti počátku roku).

Růst eurozóny se v roce 2005 zpomalil. Zatímco se HDP v EU-12 v roce 2004 zvýšil o 2,1 %, pro v rok 2005 byl meziroční růst jen 1,3 %. Rostl export, import a investice, zatím však stále stagnovala potřeba domácností. K výraznějšímu oživení zatím chyběla vyšší dynamika spotřebitelské poptávky. Ta byla zatím slabá především v SRN. Německá ekonomika však v posledních měsících roku jevila náznaky oživení: rostly indikátory podnikatelské (a posléze i spotřebitelské) důvěry i investice; růst byl tažen vysokou dynamikou exportu (SRN je největším světovým exportérem). Pokles postihl počátkem roku italskou ekonomiku, která patrně zaznamená za celý rok 2005 stagnaci.

Rozšíření o nové země mělo na Evropskou unii pozitivní vliv, vyšší dynamika nových členů urychluje růst celé Unie.

Středoevropské ekonomiky mají dlouhodobě vyšší dynamiku než západní Evropa, nicméně jejich výkon byl diferencovaný. Slovenská ekonomika ještě zvýšila tempo a byla společně s českou nejrychlejší v regionu; obě dosáhly za rok 2005 růstu o 6 %. Růst na Slovensku byl i nadále tažen zejména spotřebou domácností. Naproti tomu v Polsku růst HDP citelně zpomalil. Zatímco v roce 2004 dosáhl 5,4 %, v roce 2005 to bylo 3,2 %. V obou zemích, na Slovensku a v Polsku přetrvávala

[7] s využitím materiálů OECD, MMF, The Economist a Financial Times

vysoká nezaměstnanost, která má výraznou regionální dimenzi a strukturální charakter. Také maďarská ekonomika v roce 2005 zmírnila dynamiku, rostla o 4,1 % (4,6 % v roce 2004).

Cena ropy dosáhla za rok 2005 průměru 54,4 USD za barel ropy Brent (proti 38,3 USD ve 2004). Zvýšená poptávka a řada jednorázových okolností držela cenu během roku velmi vysoko. Otvírání nových nalezišť zatím příliš nepokročilo, zato se dále násobila geopolitická rizika v oblasti Perského zálivu. To vedlo k pokračujícímu napětí na trzích, při kterém i malá zakolísání vedla k prudkému vzestupu ceny.

2. Ekonomický výkon

2.1 Hrubý domácí produkt

Ekonomický růst v ČR dosáhl v roce 2005 úrovně 6,0 %. Jedná se o nejvyšší dynamiku v historickém srovnání a současně jeden z nejvyšších růstů mezi ekonomicky vyspělými zeměmi. Poslední údaje naznačují, že se česká ekonomika vymanila z pozice jedné z nejpomaleji konvergujících členských zemí EU a začíná být schopna dosahovat podobné růstové dynamiky jako srovnatelné ekonomiky v jejím okolí (Slovensko, Maďarsko, Slovinsko).

Rychlý meziroční růst HDP v průběhu roku 2005 akceleroval a ve 4. čtvrtletí dosáhl rekordní úrovně 6,9 %. V mezičtvrtletním srovnání se tempo HDP očištěného o sezónní vlivy a vliv odlišného počtu pracovních dní zvyšuje již čtvrtý rok v řadě a ve 4. čtvrtletí 2005 se vyšplhalo až na 1,9 % (viz graf 1)[8].

Graf 1 : Hrubý domácí produkt
(stálé ceny)

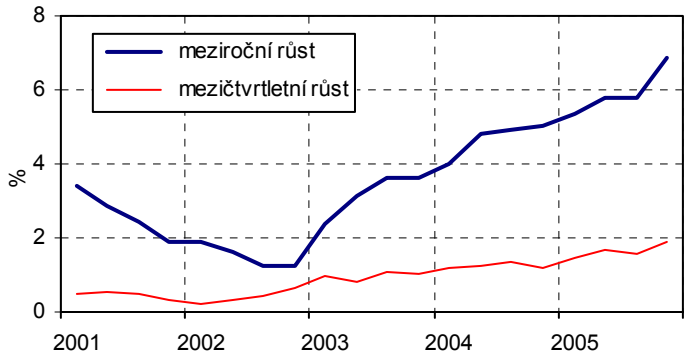

Pramen: ČSÚ

Pozice ekonomiky v rámci cyklu se zásadněji nemění. Ekonomický vzestup je doprovázen akcelerací potenciálního růstu, takže nedochází k dramatickému rozšiřování produkční mezery. Tlaky na udržení makroekonomické rovnováhy zůstávají omezené a vysokého růstu je dosaženo v podmínkách nízké inflace a zlepšení zahraničněobchodní bilance. Zvyšování potenciální výkonnosti ekonomiky

[8] Trajektorii vývoje HDP poměrně významně ovlivnila revize minulých údajů provedená Českým statistickým úřadem spolu se zveřejněním dat za 4. čtvrtletí 2005. Zatímco podle původních údajů dosáhl růst v prvních třech čtvrtletích roku 2005 úrovně 5 % a vrchol růstové dynamiky ležel ve 4. čtvrtletí 2004, nová data posunula tempo za celý rok 2005 o cca 1 procentní bod výše při soustavné akceleraci až do 4. čtvrtletí 2005.

se opírá zejména o nárůst kapitálové vybavenosti prostřednictvím zahraničních i domácích investic a zlepšování technologických i institucionálních parametrů. Tyto pozitivní změny na nabídkové straně ekonomiky jsou doprovázeny příznivou výdajovou strukturou ekonomického růstu, když jeho hlavními zdroji jsou čistý export a investice při umírněném vývoji spotřební poptávky domácností a vlády.

HDP v běžných cenách dosáhl v roce 2005 narozdíl od dynamického reálného vývoje relativně nízkého růstu o 5,9 %. Vedle pouze mírného nárůstu domácí cenové hladiny se na tom rozhodující měrou podílel nepříznivý vývoj směnných relací v zahraničním obchodě. Zatímco dovozní ceny v podstatě stagnovaly (pokles o 0,4 %), ceny dosahované domácími vývozci zaznamenaly citelný pokles o 2,6 %, který přinesl znatelně nižší zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách proti výsledku v cenách stálých. Ačkoli se tedy ve srovnáni s předchozím rokem dařilo fyzicky vyvážet výrazně vyšší objem produkce (reálný produkt), zvýšení příjmu, který z něho ekonomika inkasovala (produkt v nominálním vyjádření), bylo z důvodu nižších dosahovaných cen relativně menší. Objem důchodů plynoucích do ekonomiky z realizace produkce zachycuje lépe než HDP ukazatel reálný hrubý domácí důchod (HDD). Jedná se v podstatě o HDP upravený o zisk (ztrátu) ze zlepšení (zhoršení) směnných relací. Reálný HDD dosáhl v roce 2005 růstu pouze o 4,2 % a zaznamenal tak dokonce zpomalení z tempa 5,0 % v roce 2004.

Ekonomická úroveň ČR vyjádřená pomocí ukazatele HDP na obyvatele (při přepočtu na standard kupní síly[9]) dosáhla podle posledních odhadů Eurostatu v roce 2005 zhruba 73 % průměru EU. ČR se tak spolu s Maltou a Portugalskem řadí do skupiny zemí, která svou úrovní zaostává za průměrem EU zhruba o 30 %. Mezi novými členskými zeměmi dosahují vyšší úrovně pouze Kypr a Slovinsko. Rychlost reálné konvergence měřené pomocí HDP na obyvatele se v posledních letech zvýšila. Od roku 2000 se ČR přiblížila průměrné úrovni v EU o cca 9 p.b., z toho 5 bodů připadá na období posledních dvou let.

[9] Standard kupní síly (PPS) je umělá peněžní jednotka používaná v rámci EU k přepočtu ekonomických agregátů pro účely mezinárodních srovnání. Poměr této jednotky vůči národním měněnám je vypočten tak, aby za stejné množství této jednotky bylo možno nakoupit v jednotlivých zemích stejné množství zboží a služeb. Jedná se tedy v principu o přepočet na základě parity kupní síly (PPP).

2.1.1 Poptávka a nabídka

Domácí poptávka

Domácí poptávka zaznamenala v roce 2005 velmi umírněný růst o 1,4 % reálně a o 3,2 % nominálně. Dosáhla proti předchozímu roku přibližně poloviční dynamiky. Na tomto zpomalení se trochu překvapivě nejvíce podílela objemově málo významná položka změny zásob a cenností. Menší měrou se projevilo zpomalení soukromé spotřeby a fixních investic. Jedinou položkou domácí poptávky, která zrychlila svůj růst, byla spotřeba vlády.

Tabulka 2
Výdaje na hrubý domácí produkt

		2003	2004	2005				
				rok	1.Q	2.Q	3.Q	4.Q
HDP, běžné ceny	*mld. Kč*	**2555,8**	**2767,7**	**2931,1**	**689,2**	**749,1**	**747,0**	**745,8**
HDP, běžné ceny	*r/r, %*	**5,8**	**8,3**	**5,9**	**6,6**	**5,6**	**5,5**	**6,0**
HDP, stálé ceny	*r/r, %*	**3,2**	**4,7**	**6,0**	**5,3**	**5,8**	**5,8**	**6,9**
Konečná spotřeba	*r/r, %*	4,4	1,5	2,0	1,0	2,2	3,3	1,6
soukromá	*r/r, %*	4,6	3,3	2,6	2,1	2,8	2,9	2,6
vlády	*r/r, %*	3,8	-2,7	0,8	-1,4	0,8	4,6	-0,6
Tvorba hrubého kapitálu	*r/r, %*	1,3	7,9	0,1	-0,4	-2,5	-0,4	4,5
fixního	*r/r, %*	4,7	5,3	3,7	3,0	3,3	4,3	4,2
Vývoz	*r/r, %*	7,5	21,4	11,1	17,5	6,5	11,3	10,4
Dovoz	*r/r, %*	7,9	18,4	4,8	10,4	-0,4	6,1	4,4

Pramen : ČSÚ

Výdaje na konečnou spotřebu domácností a neziskových institucí (soukromá spotřeba) již druhým rokem snižují svoji dynamiku a v reálném vyjádření dosáhly nejnižšího přírůstku od roku 1999. Na straně příjmů domácností v běžných cenách se při stabilitě růstu objemu mezd a platů na zpomalení nejvíce podílel nízký přírůstek provozního přebytku a smíšeného důchodu. Běžné výdaje domácností svoji dynamiku naopak mírně zvýšily, takže výsledkem byl pouze nízký růst disponibilního důchodu o 3,8 % nominálně a 2,8 % reálně. Navzdory takto nízkému přírůstku disponibilních zdrojů jej domácnosti nealokovaly v celém rozsahu do spotřeby, ale částečně do zvýšení míry úspor, která v roce 2005 dosáhla 7,8 %, tj. o 0,3 p.b. více než v roce 2004.

Výdaje na konečnou spotřebu v sektoru vládních institucí po značném poklesu v roce 2004 mírně vzrostly. Při jinak úsporném chování se do dynamiky spotřeby vlády promítlo ve 2. a 3. čtvrtletí pořízení letounů Jas-39 Gripen. Bez této transakce

by spotřeba vlády zaznamenala slabý pokles. Dopad na vývoj HDP je v tomto případě neutrální, neboť o hodnotu letounů se současně zvýšil i dovoz.

Tvorba hrubého fixního kapitálu zaznamenala proti předchozímu roku určité zpomalení, stále však zůstává nejdynamičtější položkou domácí poptávky. Pokles přitom zaznamenaly investice stavebního charakteru, zatímco strojní investice pokračovaly v dynamickém růstu o 7,5 %. Stabilně vysoký přírůstek investic významně přispívá k rozšíření produkční kapacity ekonomiky a současně zkvalitňuje její technologické vybavení. Hlavním zdrojem tohoto procesu zůstává mohutný příliv přímých zahraničních investic, současně ovšem sílí i investiční aktivita financovaná z domácích zdrojů. Z hlediska růstu HDP byl přírůstek investic o 21,5 mld. Kč (ve stálých cenách roku 1995) téměř kompenzován poklesem změny zásob o 21,0 mld. Kč (ve stejném ocenění). Tvorba hrubého kapitálu celkem se tak meziročně téměř nezměnila.

Čistá zahraniční poptávka

Největší kvalitativní změna, kterou česká ekonomika prodělala v posledním období, se odehrála v oblasti vnějších ekonomických vztahů. Náběh nových exportně orientovaných produkčních kapacit spolu s odstraněním zbývajících obchodních bariér po vstupu do EU vedly k prudkému zvratu dlouhodobě nepříznivých tendencí v zahraničním obchodě. Zlepšení bilance obchodu se zbožím a službami se stalo rozhodujícím faktorem ekonomického růstu.

Saldo bilance v běžných cenách skončilo v roce 2005 v přebytku 61,4 mld. Kč, v tom 40,4 mld. Kč činil přebytek v obchodu se zbožím a 21,0 mld. Kč přebytek bilance služeb. Těžiště zlomu ve vývoji vnější bilance leží v obchodu se zbožím, což je výrazem nárůstu konkurenční schopnosti české ekonomiky. Příznivých výsledků bylo navíc dosaženo v podmínkách relativně nepříznivých vnějších faktorů. Výkon ekonomik hlavních obchodních partnerů zůstává slabý, ceny ropy se pohybují na rekordně vysokých úrovních a směnný kurz koruny se vyznačuje výrazným apreciačním trendem, který sice na jedné straně zmírňuje dopad vysokých cen dovážených komodit, ale na druhé straně vystavuje domácí vývozce souvislému tlaku pramenícímu z oslabování jejich cenové konkurenceschopnosti.

Graf 2 : Příspěvky k růstu hrubého domácího produktu
(stálé ceny)

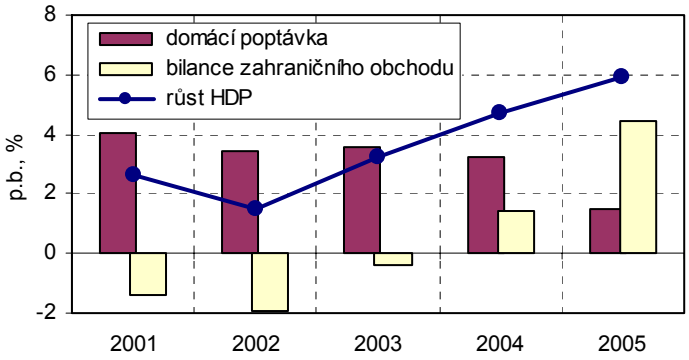

Pramen: ČSÚ

Vzhledem k poklesu směnných relací o 2,2 % bylo třeba na příznivý výsledek v běžných cenách dosáhnout ještě lepšího výsledku v cenách stálých. Předstih tempa růstu vývozu před tempem dovozu ve stálých cenách dosáhl plných 6,3 p.b. a příspěvek bilance zahraničního obchodu k reálnému růstu HDP dosáhl vysokých 4,4 p.b. (viz graf 2). Domácí poptávka přispěla k růstu HDP pouze 1,5 p.b.

Nabídka

Zvyšující se produkční kapacitu a konkurenceschopnost nabídkové strany ekonomiky je možné hodnotit jako jednu z hlavních příčin vysokého ekonomického růstu. Údaje za rok 2005 ukazují, že nejvýznamněji se tyto změny projevily v odvětví průmyslu, kde zaznamenala HPH přírůstek 10,4 % a přispěla tím k růstu HDP v rozsahu 3,0 p.b. (polovina celkového růstu HDP). Z toho 2,6 p.b. představoval příspěvek zpracovatelského průmyslu. Z dalších odvětví se dařilo zachovat vysokou dynamiku obchodu s příspěvkem 1,4 p.b. a peněžních služeb, které přispěly 1,0 p.b.

Tabulka 3
Tvorba hrubé přidané hodnoty

		2003	2004	2005				
				rok	1.Q	2.Q	3.Q	4.Q
HPH, běžné ceny	*mld. Kč*	**2321,7**	**2482,6**	**2612,0**	**618,3**	**668,9**	**665,5**	**659,2**
HPH, stálé ceny	*r/r, %*	**3,0**	**4,6**	**6,6**	**5,9**	**6,6**	**6,1**	**7,6**
Zemědělství, lesnictví, rybolov	*r/r, %*	4,9	22,3	5,3	18,5	23,6	-6,5	0,1
Průmysl	*r/r, %*	6,7	3,1	10,4	8,1	8,3	11,2	14,8
Stavebnictví	*r/r, %*	5,1	3,6	0,8	-6,1	-1,6	3,2	6,0
Obchod, pohostinství, doprava	*r/r, %*	2,0	6,6	6,0	7,1	8,4	4,2	4,3
Peněžnictví, komerční služby	*r/r, %*	-1,2	4,9	7,0	6,7	6,0	9,9	5,8
Ostatní služby	*r/r, %*	0,5	1,2	2,7	0,3	1,9	3,9	4,7

Pramen : ČSÚ, vlastní výpočet

Podproporcionálního růstu ve vztahu k růstu HDP dosáhla odvětví zemědělství, stavebnictví a ostatních, zejména netržních služeb. Meziroční srovnání HPH ve stavebnictví bylo v 1. pololetí 2005 ještě ovlivněno vysokou srovnávací základnou z období před přeřazením stavebních prací do základní sazby DPH v květnu 2004. Ve 2. pololetí již růst ve stavebnictví dosáhl solidní výše 4,5 %.

2.1.2 Produktivita a mzdy

Produktivita práce na makroekonomické úrovni, měřená ukazatelem HPH na jednoho zaměstnaného, vzrostla v roce 2005 o 5,7 %, když růstu HPH o 6,6 % bylo dosaženo při nárůstu zaměstnanosti o 0,9 % (vše podle údajů národních účtů). Ekonomický růst je tažen především zvyšováním produktivity a pouze v omezené míře vyšším využitím výrobního faktoru práce. Vývoj na trhu práce nicméně začíná reagovat na vyšší ekonomickou dynamiku a růst zaměstnanosti se v roce 2005 postupně zrychloval.

Nominální makroekonomická průměrná mzda, vyjádřená jako objem mezd a platů na jednoho zaměstnance, se v roce 2005 zvýšila o 5,1 %. Její vývoj odpovídal všeobecně nízké dynamice nominálních veličin a promítl se do něho i zvýšený nárůst počtu zaměstnanců o 1,3 %. Výsledkem vzestupu produktivity při relativně nízkém růstu nominálních mezd byl pokles jednotkových mzdových nákladů o 0,6 %.

Vzhledem k meziročnímu poklesu deflátoru HPH vzrostla reálná průměrná mzda neobvykle více než mzda nominální, a to o 6,4 %. Výpočet reálné mzdy pomocí deflátoru HPH zohledňuje vývoj cen, kterému čelí producenti, a vyjadřuje tak mzdově nákladové tlaky v ekonomice. Pokles úhrnné cenové hladiny HPH byl způsoben především poklesem směnných relací, které mají při velkém podílu zahraničního obchodu na změnu deflátoru významný vliv. Přestože tedy došlo k poklesu jednotkových mzdových nákladů (nominální veličina), srovnání růstu produktivity práce s růstem reálných mezd vychází v roce 2005 mírně nepříznivě – zvýšení produktivity bylo nižší o 0,8 p.b. Z dlouhodobějšího pohledu nicméně zůstává vztah mezd a produktivity vyvážený a přispívá k udržení nízkoinflačního prostředí.

K posouzení vývoje reálných mezd z hlediska jejich příjemců je vhodnější deflovat růst nominálních mezd deflátorem spotřeby domácností. Tento výpočet

ukazuje, že vzhledem k nárůstu cen placených domácnostmi se jejich mzdy v roce 2005 reálně zvýšily o 4,1 %.

2.2 Hlavní produkční odvětví

Výkon jednotlivých odvětví (měsíční zjišťování, stálé ceny)

Průmyslová výroba po výrazném růstu v roce 2004 zpomalila v roce 2005 svoji dynamiku. Mezi faktory, které ovlivňovaly růst negativně, lze zahrnout slabší dynamiku zemí EU, růst cen dovážených surovin, zmírnění konjunktury na světovém trhu oceli a železa, zpomalení tempa domácí poptávky, tlak asijské konkurence v odvětví textilií, textilních a oděvních výrobků ale i apreciaci koruny. V opačném směru působil náběh nových výrobních kapacit (především u výroby automobilů, jejich komponent a náhradních dílů), vstup dalších zahraničních investorů, přechod na nové výrobky v rámci strukturálních změn, plynulé zakázkové krytí výroby a zvýšení exportního výkonu. Umírněným růstem mezd a růstem produktivity především v nových kapacitách získaly podniky prostor pro vypořádání se se zápornými směnnými relacemi a posilujícím kurzem koruny.

Průmyslové podniky vyráběly bez větších výkyvů, v meziročním srovnání dosáhl růst jejich produkce 5,7 % (proti 9,5 % v roce 2004). Na celkových tržbách[10], které se meziročně zvýšily o 8,1 %, dosáhl podíl tržeb z přímého vývozu 53,6 %. Na zahraničních trzích se tak realizovalo o 10,2 % více produktů.

Graf 3 : Průmyslová výroba
(průměrný měsíc roku 2000 = 100, s.c.)

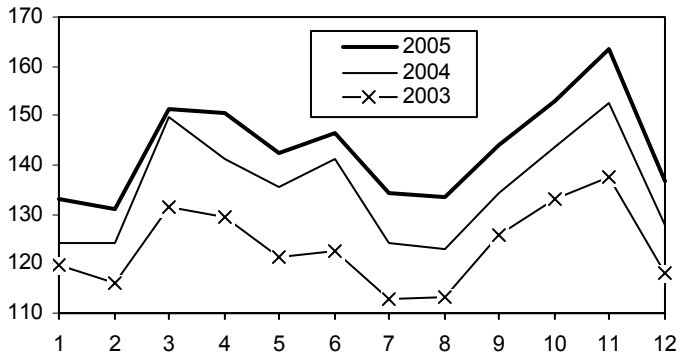

Pramen: ČSÚ

[10] Tržby v průmyslu z měsíčního šetření za podniky s 20 a více zaměstnanci.

Růst objemu produkce výrazně ovlivnily vysokou výkonností podniky pod zahraniční kontrolou. Jejich tržby se zvýšily o 14,9 % a tvořily 54,8 % z celkových tržeb průmyslu. Vzhledem k exportní orientaci těchto podniků a lepšímu napojení na zahraniční trhy poskytované mateřskými společnostmi bylo cca 73 % jejich produkce určeno pro vývoz. S tím souvisel i jejich růst tržeb z přímého vývozu (meziročně o 11,6 %).

Vývoj v průmyslu je i nadále určován výsledky zpracovatelského průmyslu, který v roce 2005 meziročně zvýšil svou produkci o 6,0 %. U výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody došlo k mírnému poklesu o 1,2 %. Výkon v těžbě nerostných surovin se zvýšil o 0,4 %.

Ve zpracovatelském průmyslu rostla především výroba dopravních prostředků a zařízení (o 19,2 %). Značný růst zaznamenala také výroba a opravy strojů a zařízení (o 13,3 %) a výroba koksu a rafinérského zpracování ropy (o 12,6 %). Dlouhodobý pokles produkce textilií, textilních a oděvních výrobků stejně jako u výroby usní a výrobků z usní se nezastavil (o 3,6 % resp. o 4,6 %). Těmto výrobám stále silněji konkurují dovozy asijské provenience. Mírný pokles o 2,1 % postihl také výrobu základních kovů, hutních a kovodělných výrobků.

Objem stavebních prací byl v roce 2005 o 4,2 % vyšší než v roce 2004. V 1. pololetí ještě dobíhal vliv související se změnou sazby DPH na stavební práce z května 2004 a stavební výroba klesla o 1,2 %. Ve 2. pololetí již stavební výroba vykazovala růst 8,5 %.

Graf 4: Stavební výroba
(průměrný měsíc roku 2000 = 100, s.c.)

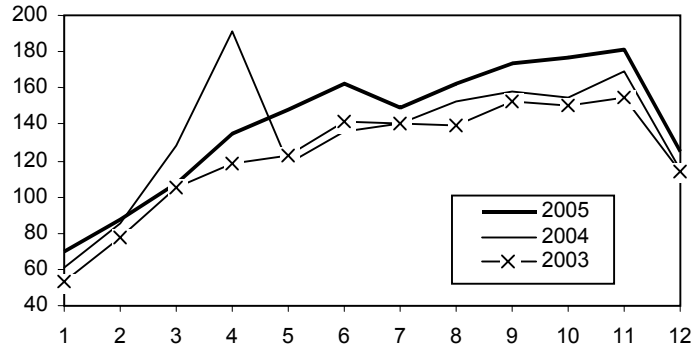

Pramen: ČSÚ

Podobně jako v roce 2004 přispěly ke zvyšování stavební výroby zejména realizace infrastrukturních projektů (dálnice, silnice, železniční koridory, mosty

apod.) převážně financované veřejným sektorem, spolu s aktivitami zahraničních i domácích investorů (obchodní, logistická a administrativní centra a výrobní haly) a pokračující bytovou výstavbou. Ta se zvyšovala díky nízkým úrokovým sazbám z hypotečních úvěrů a růstu úvěrů ze stavebního spoření. Pro některé stavební aktivity získali investoři část finančních prostředků také ze strukturálních fondů EU, nicméně čerpání těchto potenciálních peněz je dosud velmi nízké.

Objem stavebních prací v tuzemsku na nové výstavbě, modernizacích a rekonstrukcích se v roce 2005 zvýšil o 7,2 %. Jejich podíl na stavebních pracích v tuzemsku činil cca 87 %. Práce na opravách a údržbě stavebních objektů s podílem cca 12 % klesly o 4,7 %. Zbytek činily ostatní práce.

V odvětvích služeb se v roce 2005 objem tržeb meziročně zvýšil o 3,1 % a byl tak pouze o 0,1 p.b. nižší než v roce 2004. Největší podíl (45,7 %) na celkovém objemu tržeb měly podniky maloobchodu včetně motoristického segmentu. V růstu jejich tržeb, který dosáhl 3,8 %, se pozitivně projevilo zpomalení růstu spotřebitelských cen i zvyšování objemu spotřebitelských úvěrů. Rostl podíl výdajů na bydlení (nájmy vč. plateb za dodávky energií, vody a dalších služeb) a snížil se podíl výdajů za potraviny a odívání. Vedle domácností ovlivnil výši tržeb v maloobchodě také podnikatelský a veřejný sektor. Značná konkurence a převaha nabídky nad poptávkou vedla k pokračování v koncentraci maloobchodu.

Tržby v pohostinství a ubytování meziročně klesly o 4,1 %. Také v dopravě došlo ke snížení tržeb o 0,8 %, a to především kvůli poklesu tržeb v železniční dopravě. Tržby ve spojích naopak stouply o 8,4 %.

Mzdy a reálná produktivita práce *(podniky s 20 a více zaměstnanci)*

V roce 2005 předstihla v průmyslových podnicích reálná produktivita práce z tržeb růst nominálních mezd. Odrazilo se to v meziročním snížení jednotkových mzdových nákladů o 3,3 %, což přispělo ke zlepšení konkurenceschopnosti českého průmyslu. Ve stavebnictví byl vztah mezd a produktivity práce nepříznivý. Jednotkové mzdové náklady se zvýšily o 2,9 %. Jejich vývoj byl však ovlivněn atypickou srovnávací základnou.

Tabulka 4

stejné období předchozího roku = 100	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Průmysl							
průměrná nominální mzda	106,6	106,3	106,3	106,0	105,7	107,0	104,6
reálná produktivita práce	104,7	110,6	105,5	105,8	109,5	110,5	108,2
jednotkové mzdové náklady	**101,8**	**96,1**	**100,8**	**100,2**	**96,5**	**96,8**	**96,7**
Stavebnictví							
průměrná nominální mzda	103,8	104,9	107,0	106,4	106,1	106,2	103,8
reálná produktivita práce	99,2	110,8	108,5	100,7	107,8	105,3	100,9
jednotkové mzdové náklady	**104,6**	**94,7**	**98,6**	**105,7**	**98,4**	**100,9**	**102,9**

Pramen: ČSÚ, propočty MF ČR

Mzdově nákladové tlaky se tak v tomto období do cen průmyslových výrobců neprosazovaly a do cen stavebních prací, vzhledem k rostoucí konkurenci, jen omezeně.

2.3 Ekonomické výsledky nefinančních podniků [11]

(v běžných cenách, podniky se 100 a více zaměstnanci)

Zvýšená výkonnost ekonomiky v roce 2005 umožnila udržet v nefinančních podnicích finanční hospodaření téměř na úrovni roku 2004. Vytvořený hrubý zisk (výsledek hospodaření před zdaněním) ve výši 262,4 mld. Kč byl meziročně nižší jen o 0,9 mld. Kč.

Hospodaření nefinančních podniků probíhalo za méně příznivých podmínek než v roce 2004. Jejich výsledky byly ovlivňovány mírnějším růstem domácí investiční a spotřebitelské poptávky i růstem vývozu. Směnné relace se již od 2. čtvrtletí dostaly do záporných hodnot a ekonomickou situaci podniků jako celku zhoršovaly. Neudrželo se ani tempo růstu cen výrobců z roku 2004. Zhodnocování kurzu koruny vůči USD a EUR alespoň částečně eliminovalo růst cen dovážené ropy, ropných produktů a kovů, na druhou stranu však znevýhodňovalo vývoz.

Rychlejší růst nákladů než výnosů zvýšil počet ztrátových organizací a objem vykázané ztráty. V návaznosti na pokles hrubého zisku došlo ke snížení úrovně efektivnosti hospodaření měřené rentabilitou nákladů a rentabilitou vlastního kapitálu.

[11] Údaje za rok 2005 jsou předběžné, za rok 2004 jsou semidefinitivní.

Poptávkou ovlivněný růst výkonů včetně obchodní marže (meziročně o 8,8 %) spolu s růstem výkonové spotřeby (meziročně o 10,1 %) se projevil v nízkém růstu účetní přidané hodnoty[12] (meziročně o 5,5 %) a z ní vypočtené produktivity práce (o 4,1 %). Ve struktuře celkových nákladů (meziročně vyšší o 9,0 %) pokračovalo zvyšování podílu výkonové spotřeby, v níž se začal projevovat růst cen některých vstupů. Mzdová náročnost výkonů se snižovala.

Vlastní zdroje na financování akumulace, které měly v roce 2005 podniky k dispozici, lze orientačně vyčíslit na 386 mld. Kč (při 26procentní zálohové dani). V porovnání s propočtem potřeby zdrojů ve výši cca 265 mld. Kč byl v průběhu roku 2005 vytvořen přebytek zdrojů.

Celkové zásoby vzrostly meziročně o 4,3 %, v kategorii zásob vlastní výroby o 14,7 %. V kategorii zásoby materiálu došlo naopak ke snížení o 5,5 %. Vlastní kapitál vzrostl o 8,4 % a jeho podíl na celkových pasivech se o půl procentního bodu zvýšil

Po čtyřech letech poklesu počtu podaných návrhů na konkurz se v roce 2005 jejich počet opět meziročně zvýšil (o 6,6 %). U prohlášených konkurzů pokračovala tendence k meziročnímu snižování. Přestože posledních pět let převyšuje počet vyřízených konkurzů počet nových návrhů na konkurz, zůstává cca 14 % případů po prohlášení konkurzu v řízení déle než 7 let.

[12] Účetní přidaná hodnota nezahrnuje promítnutí zisků a ztrát z držby, daně z produktů snížené o dotace na produkty a další úpravy nezbytné pro výpočet výkonů a mezispotřeby.

2.4 Ekonomické výsledky finančních institucí

Finanční instituce hospodařily v roce 2005 s celkovým hrubým ziskem 87,4 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 11,9 %. Pokles hrubého zisku zaznamenaly pouze pojišťovny. Počet zaměstnanců v sektoru finančních institucí se stabilizoval.

Tabulka 5

Ekonomické výsledky finančních institucí za rok 2005

Ukazatel		Peněžní bankovní instituce (bez ČNB)	Peněžní nebankovní instituce	Pojišťovny	Penzijní fondy	Celkem
Průměrný evidenční počet	osoby	36049	9936	14281	450	60716
zaměstnanců přepočtený	mzr. index	97,9	110,8	95,8	96,5	99,3
Výsledek hospodaření	mld. Kč	49,3	21,7	11,8	4,6	87,4
před zdaněním 1)	mzr. index	109,3	140,5	83,6	133,3	**111,9**
Výnosy celkem 2)	mld. Kč	179,4	226,7	386,4	8,5	800,9
	mzr. index	102,4	94,7	105,5	132,8	101,7
z toho:	mld. Kč	148,2	52,8	x	8,4	x
finanční výnosy 2)	mzr. index	104,0	94,1	x	140,6	x
z toho:	mld. Kč	107,1	x	x	x	x
úroky výnosové	mzr. index	103,9	x	x	x	x
předepsané hrubé	mld. Kč	x	x	117,1	23,2	x
pojistné 3)	mzr. index	x	x	104,1	119,7	x
Náklady celkem 2)	mld. Kč	141,0	204,9	374,6	3,9	724,4
	mzr. index	99,9	91,5	106,3	132,3	100,6
z toho:	mld. Kč	50,2	39,5	x	1,8	x
finanční náklady 2)	mzr. index	100,1	77,3	x	147,4	x
z toho:	mld. Kč	43,1	x	x	x	x
úroky nákladové	mzr. index	99,4	x	x	x	x
náklady na pojistná	mld. Kč	x	x	54,3	9,5	x
plnění 3)	mzr. index	x	x	93,2	127,6	x
Stav vlastního jmění k:						
počátku období	mld. Kč	187,8	175,5	50,0	7,4	420,8
konci období	mld. Kč	212,7	238,5	58,6	9,3	519,0

1) Výsledek hospodaření u bankovních peněžních institucí není rozdílem celkových nákladů a celkových výnosů. Je vyšší (nižší) o zisk (ztrátu) z vybraných finančních operací.

2) Celkové a finanční výnosy (náklady) u bankovních peněžních institucí nezahrnují zisky (ztráty) z vybraných finančních operací účtované do výnosů (nákladů) avšak vykazované jako saldo těchto zisků a ztrát výsledkově (součást výsledku hospodaření před zdaněním).

3) Přijaté příspěvky od účastníků penzijního připojištění (předepsané hrubé pojistné) a vyplacené dávky (náklady na pojistná plnění) nejsou u penzijních fondů součástí jejich výnosů a nákladů.

Pramen: ČNB

3. Cenový vývoj

Růst spotřebitelských cen se od počátku roku 2005 v porovnání s rokem 2004 zpomalil. Změna trendu nastala především vlivem posílení kurzu koruny proti EUR a USD, postupného odeznívání dopadu zvýšení nepřímých daní v rámci reformy veřejných financí a nezbytných harmonizačních úprav, které souvisely se vstupem České republiky do EU v roce 2004, jakož i vlivem zpomalení cenového pohybu na světovém i domácím komoditním trhu surovin a produktů. Poklesem cen domácích zemědělských výrobců byl v průběhu roku 2005 se zpožděním ovlivněn i vývoj cen potravin.

Vývoj produkčních cen v hlavních výrobních odvětvích v roce 2005 byl diferencovaný. Zatímco ceny zemědělských výrobců po celý rok klesaly, ceny lesnictví výrazně vzrostly. Ceny průmyslových výrobců zaznamenaly oproti minulému roku dramatické zpomalení růstu. U stavebních prací a tržních služeb se zvýšily ceny jen mírně.

Graf 5 : Spotřebitelské ceny a ceny výrobců
(průměr hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců)

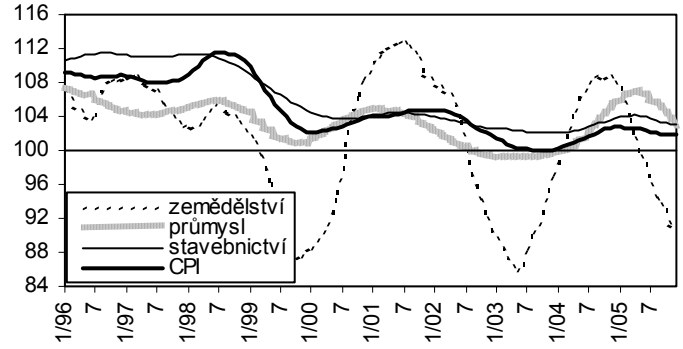

Pramen: ČSÚ

3.1 Spotřebitelské ceny

Spotřebitelské ceny až do května 2005 dále pokračovaly ve zpomalování meziročního růstu, který započal již v říjnu 2004. Změnu dynamiky růstu cen v tomto období ovlivňoval především jejich tržní pohyb, zatímco dopad administrativních [13] cenových vlivů se prakticky neměnil. Akcelerující faktor růstu cen z počátku roku 2004 (především zvýšení nepřímých daní v květnu 2004) byl v l. pololetí 2005 vystřídán úpravami regulovaných cen energií a telekomunikačních služeb. Právě

načasování účinnosti zvýšení cen telekomunikačních služeb stojí především za změnou trendu meziročního poklesu spotřebitelských cen na růstový trend od června 2005. To bylo následně umocněno razantním zdražením zemního plynu pro domácnosti od října 2005.

V souhrnu převažovaly v ekonomice faktory působící k udržení nízké inflace. Růst cen vnějších nákladových vstupů byl zejména v 1. pololetí výrazně korigován meziročním posílením kurzu koruny. Díky tomu ceny dovozu, s výjimkou cen ropy a zemního plynu, převážně klesaly. Cenový růst dovážených kovů, který v 1. čtvrtletí 2005 ještě významně ovlivňoval ceny průmyslových výrobců, se v následujících čtvrtletích významně zpomalil. Trend zpomalování dynamiky růstu cen domácích zemědělských výrobců, patrný již od 1. čtvrtletí 2004, přešel od počátku roku 2005 do absolutního poklesu a promítal se bezprostředně na výsledné stagnaci cen potravin v roce 2005.

V prosinci 2005 došlo ve srovnání s prosincem 2004 ke zpomalení meziročního růstu cen o 0,6 p.b. na 2,2 %.

Rozhodující podíl na meziročním růstu spotřebitelských cen v roce 2005 (63,6 %) měly ceny v oddíle bydlení, voda, energie, paliva. Ceny zemního plynu vzrostly o 21,3 %, elektřiny o 4,9 %, tepla a teplé vody o 6,5 %, vodného o 4,5 %, stočného o 5,8 %, likvidace pevných odpadů o 9,7 %. Výrazně nižší podíl (shodně 18,2 %) na růstu cenové hladiny měly ceny v oddíle doprava a pošty a telekomunikace. V dopravě vzrostly zejména ceny pohonných hmot o 9,8 %, i když se jejich meziroční růst v posledních třech měsících roku 2005 postupně zmírňoval. V oddíle pošty a telekomunikace se zvýšily ceny poštovních služeb o 15,5 % a ceny veřejných telekomunikačních služeb o 14,8 %. V oddíle zdraví se meziroční růst cen oproti prosinci 2004 zrychlil o 3,8 p.b. na 7,4 %. Hlavní příčinou zde byl především cenový pohyb u léčiv, kde meziroční růst přesahoval i 10 % (zvyšování doplatků na některé druhy léků předepsaných lékařem).

Naopak na snižování cenové hladiny působil dlouhodobý pokles cen odívání a obuvi (o 6,6 %), bytového vybavení a zařízení domácnosti (o 1,8 %), ke kterému se v prosinci 2005 přidal i pokles cen potravin a nealkoholických nápojů (o 0,9 %). Snížení cen potravin a nealkoholických nápojů způsobily nižší ceny mouky o 15,9 %,

[13] Změny maximálních cen, věcně usměrňovaných cen a ostatní necenová opatření (změna daní).

vepřového masa o 6,9 %, vajec o 6,7 %, olejů a tuků o 2,4 %, ovoce o 3,9 %, čerstvé zeleniny o 2,0 %, cukru o 14,5 %. Vyšší než loni byly především ceny rýže, hovězího masa a suchých plodů.

Ve čtyřech oddílech spotřebního koše rostly spotřebitelské ceny v porovnání s prosincem 2004 meziročně pomaleji. Ve stravování a ubytování se projevilo zvýšení cen jídel v závodních jídelnách o 2,0 % a ceny ubytovacích služeb o 1,5 %. U vzdělávání došlo ke zvýšení poplatků v mateřských školách o 4,0 %.

Tabulka 6

Index spotřebitelských cen

Oddíl č.		váha v koši ‰	2004 prosinec sopr=100 %	2004 příspěvek k růstu p.b.	2005 prosinec sopr=100 %	2005 příspěvek k růstu p.b.
	Úhrn	***1000,0***	**102,8**	**2,8**	**102,2**	**2,2**
1	Potraviny a nealkoholické nápoje	*197,6*	100,9	0,2	99,1	-0,2
2	Alkoholické nápoje, tabák a narkotika	*79,2*	103,5	0,3	100,7	0,1
3	Odívání a obuv	*56,9*	96,9	-0,2	93,4	-0,3
4	Bydlení, voda, energie, paliva	*236,4*	104,4	1,2	105,1	1,4
5	Bytové vybavení, zařízení domácností; opravy	*67,9*	98,0	-0,1	98,2	-0,1
6	Zdraví	*14,3*	103,6	0,1	107,4	0,1
7	Doprava	*101,4*	101,4	0,1	103,6	0,4
8	Pošty a telekomunikace	*22,5*	112,9	0,3	114,1	0,4
9	Rekreace a kultura	*95,5*	101,7	0,1	102,4	0,2
10	Vzdělávání	*4,5*	105,4	0,0	101,8	0,0
11	Stravování a ubytování	*74,2*	107,9	0,6	102,7	0,2
12	Ostatní zboží a služby	*49,5*	104,4	0,2	100,5	0,0

Pramen: ČSÚ

Ceny zboží v roce 2005 meziročně vzrostly úhrnem o 1,3 % a ceny služeb o 3,6 %, což je u zboží o 0,4 p.b. více resp. u služeb o 2,5 p.b. méně než tomu bylo v prosinci 2004.

Graf 6 : Spotřebitelské ceny

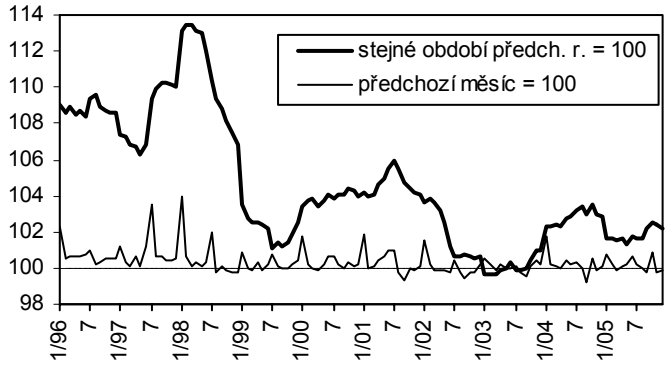

Pramen: ČSÚ

Průměrná míra inflace se v průběhu roku 2005 snižovala a dosáhla 1,9 %, což je o 0,9 p.b. méně než v roce 2004.

Cenový vývoj v roce 2005 ovlivnilo zejména zvýšení cen v oddíle bydlení a v oddíle stravování a ubytování, jejichž podíl na přírůstku celkové hladiny spotřebitelských cen činil 1,1 p.b., resp. 0,4 p.b. (celkem 78,9 %). V bydlení vzrostly hlavně ceny zemního plynu o 12,9 %, elektřiny o 4,0 %, tepla a teplé vody o 4,5 %, vodného o 4,4 %, stočného o 5,9 % a za odvoz pevných odpadů o 9,9 %. V oddíle stravování a ubytování se zvýšily ubytovací služby o 7,9 % především v důsledku zvýšení cen za ubytování na vysokoškolských kolejích (změna dotačního systému) a ceny v závodních jídelnách o 6,1 %.

Nejrychleji rostly ceny v oddílech zdraví (zvýšení cen léčiv) a pošty a telekomunikace, kde ceny poštovních služeb vzrostly o 14,3 % a ceny veřejných telekomunikačních služeb o 8,0 %.

Mírně nižší než v roce 2004 byly ceny potravin a nealkoholických nápojů zejména v důsledku poklesu cen pekárenských výrobků a obilovin o 1,9 % (z toho mouky o 14,1 %), vajec o 15,9 %, brambor o 36,5 %, čerstvé zeleniny o 2,3 %, čaje o 3,1 %. Na snižování cenové hladiny působil i pokles cen v oddílech odívání a obuv, zařízení a provoz domácností.

V roce 2005 zpomalil růst tržních cen na 0,7 % (ze 2,0 % v roce 2004), zatímco administrativně ovlivňované ceny vzrostly o 5,8 % (v roce 2004 o 5,7 %). Ceny zboží úhrnem vzrostly o 0,8 % a ceny služeb o 3,7 %.

Inflace na bázi HICP (harmonizovaný index spotřebitelských cen používaný pro mezinárodní srovnání) se v roce 2005 v ČR meziročně pohybovala (s výjimkou října 2005) pod úrovní meziročního cenového růstu v zemích EU-25. Klouzavá míra inflace HICP se v ČR oproti prosinci 2004 rovněž zpomalila o 0,9 p.b. a dosáhla 1,7 %. V zemích EU-25 v roce 2005 naopak došlo ke zrychlení klouzavé míry inflace, průměr za EU-25 v prosinci 2005 dosáhl 2,2 %, což bylo o 0,1 p.b. více než v prosinci 2004 (průměr za EU-15 v roce 2005 zvýšil rovněž o 0,1 p.b. na 2,1 %).

Graf 7 : Spotřebitelské ceny – HICP v %
(průměrná míra inflace)

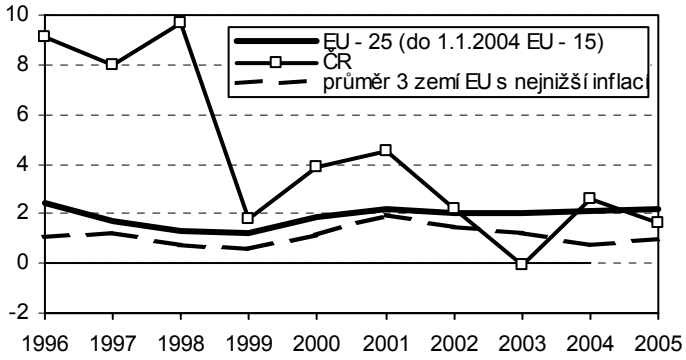

Pramen: ČSÚ, EUROSTAT, výpočty MF

3.2 Produkční ceny

Ceny průmyslových výrobců po celý roku 2005 postupně zpomalovaly tempa svého meziročního růstu. Ze 7,2 % v lednu 2005 směřoval trend ke stále nižším hodnotám. V listopadu došlo ke stagnaci a v prosinci dokonce k absolutnímu poklesu (o 0,3 %). V průměru za rok 2005 se ceny průmyslových výrobců zvýšily o 3,0 %. Hlavní příčiny tohoto vývoje lze spatřovat v prudkém nárůstu srovnávacích základen v roce 2004, které generovaly v roce 2005 stále nižší inflační dynamiku, přestože meziměsíčně se ceny v průmyslu příliš neměnily a držely se na relativně stabilní úrovni.

Tradičně nejvýznamnějším faktorem, který působí na změnu celkové hladiny produkčních cen, byl vývoj ve zpracovatelském průmyslu, kde se ceny průměrně zvýšily o 2,0 % (oproti růstu o 6,0 % v roce 2004). K jejich růstu nejvíce přispěly ceny energetických surovin (růst o 16,4 % oproti 27,0 % v roce 2004) a kovů (průměrný růst v roce 2005 o 6,8 % proti růstu o 18,5 % v roce 2004). Ceny potravinářských výrobků, nápojů a tabákových výrobků, jejichž produkce tvoří významnou část spotřebního koše, v roce 2005 poklesly o 1,1 % (proti růstu o 4,8 % v roce 2004). Jejich absolutní hodnota se během celého roku stále snižovala. K drobnému poklesu také došlo u cen textilu, dopravních prostředků, elektrických a optických přístrojů a zařízení. Ve zbylých, méně významných, odvětvích byla zachycena stagnace či mírný růst.

Ceny nerostných surovin v roce 2005 vzrostly o 13,4 % (proti 4,1 % v roce 2004). Dominantní vliv mělo meziroční navýšení cen uhlí, lignitu a rašeliny. V posledním čtvrtletí roku 2005 však ceny těchto surovin decelerovaly (z 23,0 % ve 3. čtvrtletí na 3,3 % ve 4. čtvrtletí 2005). Pod vlivem vývoje na světových energetických trzích dosáhl růst cen elektřiny, plynu a vody 7,2 % (v roce 2004 zvýšení o 3,9 %).

Ceny stavebních prací v roce 2005 v průměru meziročně vzrostly o 3,0 %, což je o 0,7 p.b. méně než v roce 2004. Meziroční tempa růstu v jednotlivých měsících vykazovaly spíše klesající trend. Ovšem meziroční srovnání do poloviny roku bylo ještě zatíženo změnou sazeb DPH z roku 2004.

Ceny tržních služeb v produkční sféře v roce 2005 meziročně vzrostly průměrně o 1,9 % (což je o 0,4 p.b. méně než v roce 2004). Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo u indexu cen peněžnictví (v průměru o 2,8 %, což odpovídá tempu v roce 2004). Naopak nejméně vzrostly ceny v pojišťovnictví (nárůst o 1,0 % oproti 1,7 % v roce 2004).

Vývoj v zemědělství se i nadále zřetelně odlišoval od ostatních cenových okruhů v produkční sféře a potvrzoval přetrvávající volatilitu cen v tomto segmentu ekonomiky. Ceny zemědělských výrobců průměrně meziročně poklesly v úhrnu za rok 2005 o 9,2 % (oproti růstu o 8,1 % v roce 2004). Nejnižší úroveň cen byla zaznamenána v dubnu. Poté došlo k pozvolné korekci, ovšem současné hodnoty zůstávají stále pod výchozí úrovní z počátku roku. Hluboký propad meziročních indexů v první polovině roku 2005 je tedy na jedné straně zapříčiněn poklesem cen, na druhé straně vysokými srovnávacími základnami z roku 2004.

Propad cen rostlinné výroby na počátku roku 2005 (způsoben nadprůměrnou úrodou v minulém roce) byl již ve 2. čtvrtletí v důsledku nepříznivého počasí v roce 2005 vystřídán mírným nárůstem, jenž vytrval až do konce roku. Celkový meziroční pokles cen rostlinné výroby činil 25,0 %. Naopak ceny živočišných výrobků se téměř nezměnily (průměrný meziroční nárůst o 0,4 %). Vzhledem ke specifickému vývoji v roce 2004 vykazovaly meziroční indexy nejdříve výrazně zpomalující a následně klesající tendenci.

Graf 8 : Ceny výrobců
(bazické indexy, průměr roku 2000=100))

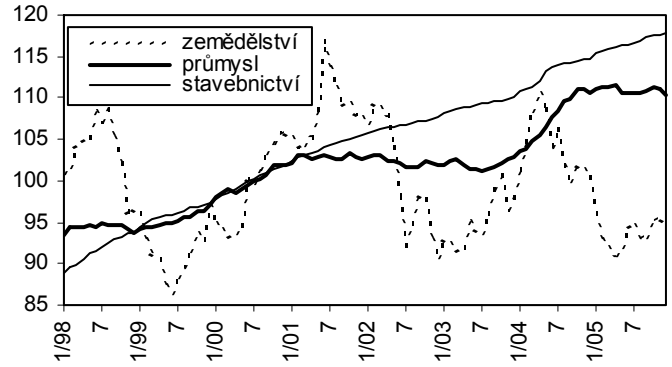

Pramen: ČSÚ, vlastní výpočty MF

Ze střednědobého pohledu (v letech 2000 až 2005) rostou nejrychleji ceny stavebních prací, následované okruhem cen služeb. Hladina cen průmyslových výrobců byla až do roku 2003 relativně stabilní, avšak v roce 2004 se značně zvýšila a v roce 2005 opět setrvává na stabilní úrovni. Ke střednědobému snížení cen došlo v lesnictví. Vysokou volatilitu můžeme sledovat u vývoje cen zemědělských výrobců.

4. Trh práce

Vývoj na trhu práce v roce 2005 reflektoval výrazný ekonomický růst a lze ho globálně shrnout následujícími charakteristikami:

- Vzrostl počet zaměstnaných a míra ekonomické aktivity.
- Snížil se počet nezaměstnaných.
- Minimální přírůstek ekonomicky neaktivních odpovídal demografickému vývoji, růstu počtu studujících a prodlužování pracovního věku.
- Růst průměrné mzdy odpovídal růstu produktivity práce a nezakládal inflační tlaky.
- Strukturální problémy i přes pokles nezaměstnanosti a růst zaměstnanosti většinou přetrvávají.

Tabulka 7:
Základní ukazatele trhu práce

		2003	2004	2005	2005
		předchozí rok = 100			tis.osob, Kč
Zaměstnanost	celkem VŠPS [1]	99,3	99,4	101,2	4 764
	zaměstnanci VŠPS	98,2	99,9	102,3	3 980
	evidenční [2]	99,1	99,2	100,8	3 225
Nezaměstnanost	VŠPS [3]	106,7	106,3	96,3	410
	MPSV [4]	109,2	102,8	95,7	514
Ekonomicky neaktivní	VŠPS	101,0	101,0	100,0	3 542
Průměrná mzda	evidenční [2]	106,6	106,6	105,5	19 030
Minimální mzda		108,8	108,1	107,2	7 185

Pramen: ČSÚ, MPSV

[1)] Zaměstnaný VŠPS pracoval v referenčním týdnu alespoň 1 hodinu

[2)] Zaměstnanci (fyzické osoby) v evidenčním počtu podniku nad 19 zaměstnanců a nepodnikatelské sféry celkem

[3)] Nezaměstnaný VŠPS nepracoval, práci aktivně hledal a byl schopen nastoupit do 14 dnů

[4)] Nezaměstnaný MPSV vyhověl podmínkám pro registraci na úřadu práce

4.1 Ekonomická aktivita

Přírůstek počtu zaměstnaných celkem v roce 2005 podle výběrových šetření pracovních sil (VŠPS) převýšil úbytek nezaměstnaných a objem pracovní síly jako jejich součet vzrostl ve většině věkových kategorií.

Graf 9: Ekonomická aktivita
meziroční přírůstky

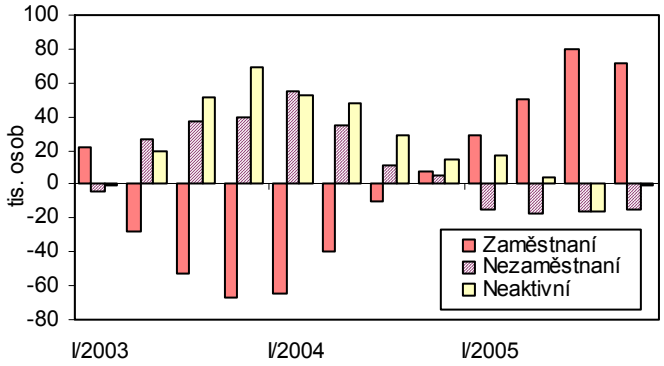

Pramen: ČSÚ

Míra ekonomické aktivity (poměr pracovní síly k počtu obyvatel daného věku) se tak ve věkové kategorii 15–64 let, nejčastěji užívané pro mezinárodní srovnání, meziročně zvýšila o 0,3 p.b. na 70,4 %, u obyvatelstva nad 15 let dosáhla 59,4 %. Nejvyšší míra ekonomické aktivity, přesahující trvale 91 %, je mezi 35– 49 lety.

Zvýšení míry ekonomické aktivity obyvatelstva bylo ovlivněno zejména příznivým ekonomickým klimatem a intenzivní snahou starších pracovníků o udržení pracovní aktivity spojenou s prodlužováním věku odchodu do starobního důchodu. Meziroční přírůstek byl nejvýraznější mezi 55–60 lety (o 2,5 p.b. na 65,4 %). Pokles míry ekonomické aktivity u nejnižších věkových kategorií, nejvýraznější mezi 20–24 roky (o 3,4 p.b. na 57,2 %), zahrnoval i pozitivní prvky - zvyšování počtu studujících vysokých škol a pokles počtu nezaměstnaných.

Mimo ekonomickou aktivitu bylo v roce 2005 v průměru 3542 tis. osob nad 15 let. Nárůst počtu ekonomicky neaktivních meziročně zpomalil (celkem o 1 tisíc osob). Zpomalení bylo způsobeno pokračujícím růstem počtu studujících a zpomalujícím se přírůstkem důchodců spojeným s prodlouženou pracovní aktivitou vyšších věkových kategorií. Meziročně poklesl počet osob pečujících o rodinu a žáků v učilištích. Skladba ekonomicky neaktivních se tak u nejdůležitějších kategorií meziročně mírně posunula – důchodci vzhledem k minimálnímu přírůstku představovali v obou letech 60 %, ale procentní zastoupení připravujících se na povolání celkem (učiliště + střední školy + terciární vzdělávání) vzrostlo o 1 p.b. na 22 %, pečující o rodinu při poklesu o necelý 1 p.b. představovali 9 %.

4.2 Zaměstnanost

V hlavním či jediném zaměstnání pracovaly v roce 2005 podle výsledků VŠPS v průměru 4764 tisíce osob, meziroční přírůstek činil 1,2 %. Proti roku 2004, kdy zaměstnanost klesala, došlo nejen k obrácení trendu, ale i posunu skladby zaměstnanosti. Na těchto změnách se podílelo jak příznivé prostředí ekonomického růstu, tak institucionální úpravy (zejména zákon o zaměstnanosti a zavedení minimálního základu daně spolu s úpravami v platbě sociálního a zdravotního pojištění vedoucí k racionalizaci a zprůhlednění podnikatelských aktivit).

Celkový počet zaměstnanců a členů produkčních družstev (4001 tisíc osob) vzrostl o 2,3 %, v podnikatelském sektoru došlo k poklesu o 3,6 % (na 763 tisíc osob), ale i při tomto vývoji je podíl počtu podnikatelů v ČR podle údajů Eurostatu ve srovnatelné struktuře ekonomiky výrazně nad běžnou evropskou úrovní. Procentní zastoupení zaměstnaneckého segmentu v celkové zaměstnanosti meziročně vzrostlo (o 0,8 p.b.) na 84,0 %.

Dynamický ekonomický růst umožňoval podnikům intenzivnější tvorbu zaměstnaneckých míst ve všech kvalifikačních kategoriích. Z nich část obsadily

osoby dříve formálně pracující na vlastní účet. Širší nabídka míst rovněž umožnila pracovní zapojení i mnohým dříve nezaměstnaným, na které souběžně úřady práce vyvíjely tlak k aktivnějšímu hledání práce.

Nejvyšší absolutní meziroční přírůstky byly zjištěny v sekundární sféře (celkem o 36 tisíc osob) ve stavebnictví a zpracovatelském průmyslu. Na přírůstku v terciární sféře se nejvýrazněji podílelo školství (o 17,6 tis. osob)., veřejná správa (o 10,7 tis. osob) a zdravotnictví (4,5 tis. osob). V primárních odvětvích pokračoval pokles.

Ke 31. 12. 2005 v ČR legálně pracovalo 219 tisíc cizích státních příslušníků (meziročně o 26,4 % více). Většinou (69,3 %) pracovali v zaměstnaneckém poměru, z nich 62 % představovali občané zemí evropského hospodářského prostoru. Počet cizinců podnikajících v ČR na živnostenský list meziročně vzrostl o 3,1 % na 67 tisíc.

Mezi zaměstnanci tradičně výrazně převažovali Slováci v počtu 75 tisíc, u nichž je vedle srovnatelného vzdělání i minimální jazyková bariéra, což umožňuje jejich bezproblémové uplatnění téměř ve všech profesích. Ukrajinců zde bylo legálně zaměstnáno 39 tisíc, Poláků 13 tisíc. V pořadí i počtu zahraničních pracovníků výrazně převažují občané z bývalého východního bloku. K systematickému nárůstu však dochází i u občanů z Německa (již téměř 2 tisíce osob).

4.3 Nezaměstnanost

Pokles nezaměstnanosti lze přičítat jak ekonomickému růstu, tak úpravám legislativy trhu práce i intenzivní činnosti úřadů práce při realizaci programů aktivní politiky zaměstnanosti i pomoci jednotlivým klientům při hledání uplatnění. Ke zpomalení přírůstku nově evidovaných přispívá i demograficky dané snižování počtu absolventů škol a rozšíření možností práce či praxe v zahraničí dané vstupem do EU, které je dostupnější pro nižší věkové kategorie.

Graf 10: Míra nezaměstnanosti, *%, průměr čtvrtletí*

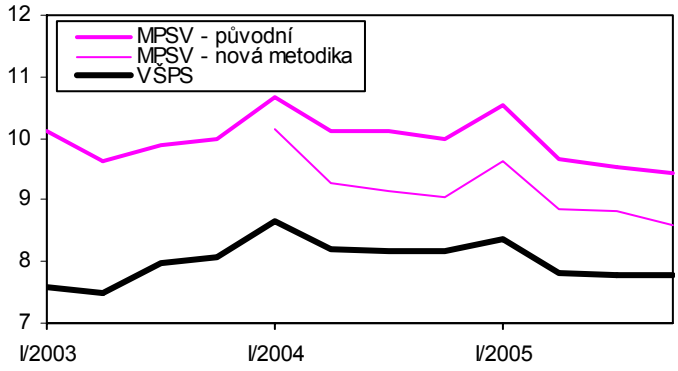

Pramen: ČSÚ, MPSV

Průměrný počet nezaměstnaných v roce 2005 klesl (podle dat zjišťovaných na základě VŠPS) na 410 tisíc, u registrovaných na úřadech práce na 514 tisíc (o 16 resp. 23 tisíc osob). Údaje o míře nezaměstnanosti, v roce 2005 uváděné podle různých metodik, se vlivem různých zahrnovaných činitelů lišily v úrovni, avšak vypovídaly obdobně o poklesu počtu osob i míry nezaměstnanosti. Všechny statistiky ukazují obdobné sezónní výkyvy dané ukončováním pracovních poměrů ke konci roku, tvorbou a rušením sezónních manuálních pracovních příležitostí i vstupem absolventů škol na trh práce. Pro mezinárodní srovnávání je obvykle používán údaj o míře nezaměstnanosti podle VŠPS a u ní došlo k meziročnímu poklesu v průměru za celý rok o 0,4 p.b. na 7,9 %.

Mírný nárůst počtu nezaměstnaných osob nad 50 let se podle VŠPS sice nezastavil (+2 tisíce), avšak nárůst zaměstnanosti v této kategorii byl jednoznačně výraznější (+48 tisíc). Podle stupně dosaženého vzdělání nadále výrazně převažují nezaměstnaní se základním vzděláním spolu s absolventy středního vzdělání bez maturity (představují více než 70 %).

Přírůstek pracovních příležitostí v průmyslu a stavebnictví je využitelný zejména pro muže, podíl nezaměstnaných žen se tudíž nadále zvyšuje a v jejich vzdělanostní skladbě je (úměrně celkové vzdělanostní struktuře) zastoupeno více osob s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitou.

Meziročně došlo podle obou statistik k poklesu průměrného počtu dlouhodobě nezaměstnaných (osob nepracujících déle než 1 rok) v řádu tisíců. Jejich počet však stále přesahuje 200 tisíc a jejich podíl na nezaměstnaných celkem se dále zvýšil. Další výraznější snižování jejich počtu bude patrně náročné, neboť se často jedná o obtížně zapojitelné osoby s nízkou ochotou k rekvalifikaci. Navíc jiné příjmy,

zejména sociální dávky, dosud většinou dostatečně pokrývaly jejich životní náklady. Vedle motivace často postrádají i základní pracovní návyky. Dalším problémem dlouhodobé nezaměstnanosti, jehož řešení nelze v krátké době očekávat, je setrvalá neochota mnohých zaměstnavatelů k přijímání matek s menšími dětmi.

V roce 2005 připadalo na jedno volné místo 9,2 registrovaných uchazečů, tj. o 2,6 méně než v roce 2004. Jednalo se o souběh poklesu počtu nezaměstnaných a přírůstku počtu registrovaných disponibilních míst (ten byl daný nejen ekonomickým růstem, ale i zpřísněnou kontrolou hlášení volných míst podle nového zákona o zaměstnanosti).

Příspěvek v nezaměstnanosti pobíralo v průměru 27,0 % z celkového počtu registrovaných uchazečů, což je meziročně o 4,5 p.b. méně. Toto snížení je zejména důsledkem omezení poskytování podpory v nezaměstnanosti pro absolventy škol od 4. čtvrtletí 2004, daného novelou zákona o zaměstnanosti. V konečném důsledku však neznamená jednoznačnou úsporu prostředků státního rozpočtu. Absolventi nemající pro nesplnění povinně odpracované doby nárok na tento druh podpory v mnoha případech neztrácejí nárok na dávky sociální podpory.

Nezaměstnanost se vyvíjela v jednotlivých regionech rozdílně v závislosti na možnostech tvorby nových pracovních příležitostí, jejich využitelnosti z profesního hlediska i dopravní dostupnosti a na počtu rušených pracovních míst. Diference mezi kraji se však dále spíše snižovaly, neboť prostředky na aktivní politiku zaměstnanosti byly přednostně směrovány do regionů s vyšší mírou nezaměstnanosti. Nejvyšší míra nezaměstnanosti je trvale v okresech Most (k 31. 12. 2005 podle nové metodiky 21,2 %) a Karviná (18,6 %), kde byl registrován i nejvyšší počet uchazečů (27 tisíc).

4.4 Průměrné mzdy

Růst průměrných nominálních mezd meziročně citelně zpomalil tempo a patřil k nejnižším v historii ČR. Nižší tempo reflektovalo zejména hospodářské výsledky podnikatelských subjektů a patrně i růst zaměstnanosti osob s nižší kvalifikací. Zvýšení mezd nebylo v rozporu s růstem produktivity práce a neohrožovalo cenovou stabilitu. Mzdová diferenciace se zvětšila jak z hlediska odvětvového, tak uvnitř odvětví podle typu i velikosti podniku a rychleji rostoucího finančního hodnocení vysoce kvalifikované a kvalitní práce, a to i přesto, že nároková minimální mzda rostla rychleji než průměrná.

Tabulka 8

Průměrná mzda

	Nominálně Kč	Růst nominálně %	Růst reálně (CPI 101,9) %
Celkem	19 030	5,5	3,5
Podnikatelská sféra	19 053	5,2	3,2
Nepodnikatelská sféra	18 954	6,7	4,7

Pramen: ČSÚ

Vývoj průměrné hrubé mzdy v podnikatelské sféře je dlouhodobě poměrně stabilní. V roce 2005 jej lze považovat za velmi umírněný zejména v důsledku hospodářských výsledků podniků. Zvyšování zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu a stavebnictví znamenalo rovněž rozšiřování pracovních příležitostí pro osoby s nižší kvalifikací, a tím i nižšími platy.

Výrazně nejvyšší průměrná mzda i její nominální přírůstek je dlouhodobě vykazována v odvětví finančního zprostředkování. V tomto odvětví se markantně projevuje zrychlování růstu nejvyšších mezd a snižování podílu zaměstnanců s nižší kvalifikací, tedy i ohodnocením.

Růst mezd v nepodnikatelské sféře byl výraznější, jeho průběh pokračoval v meziročním srovnání nestandardně v důsledku postupného rušení dalších platů. Byl dán tarifními úpravami (navazujícími mimo jiné i na růst minimální mzdy) a diferencovaným dalším zvýšením u vybraných profesí (zejména u ozbrojených složek). Průměrné výdělky ve zdravotnictví, školství a ostatních veřejných službách však jsou nadále v řádu tisíců korun nižší než je uváděný celkový průměr.

5. Platební bilance

Běžný účet platební bilance za rok 2005 skončil schodkem ve výši 61,7 mld. Kč. Aktivum finančního účtu 137,9 mld. Kč bylo dáno přílivem přímých zahraničních investic, v položkách portfoliových a ostatních investic i finančních derivátů došlo k odlivu finančních zdrojů. Kapitálový účet skončil přebytkem 5,1 mld. Kč. Devizové rezervy ČNB po vyloučení vlivu kurzových rozdílů vzrostly o 92,9 mld. Kč.

Graf 11 : Platební bilance, *roční klouzavé úhrny, mld. Kč*

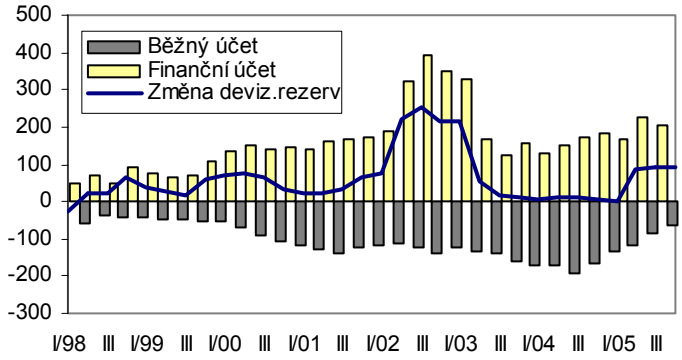

Pramen: ČNB, vlastní výpočty

5.1 Běžný účet

Podle předběžných údajů dosáhlo pasivum běžného účtu platební bilance 61,7 mld. Kč. K meziročnímu snížení deficitu o 105,7 mld. Kč přispělo zlepšení salda všech položek běžného účtu, tj. obchodní bilance, bilance služeb, bilance běžných převodů i bilance výnosů. Vnější nerovnováha, vyjádřená podílem deficitu běžného účtu na HDP se meziročně zlepšila o 3,9 p.b.[14] na –2,1 %.

Saldo obchodní bilance dosahovalo od počátku roku kladných hodnot a skončilo přebytkem ve výši 40,4 mld. Kč, což znamenalo meziroční zlepšení o více než 66 mld. Kč. Tempo růstu obratu zahraničního obchodu se po prudkém zrychlování v období po vstupu do EU zhruba do poloviny roku 2005 zvolňovalo, ve 2. pololetí se opět začalo zrychlovat. Za celý rok se objem obratu zvýšil o 6,9 %. Předstih dynamiky vývozu před růstem dovozu se udržel (4,0 % proti 4,3 %).

[14] Platební bilance byla revidována od 1.Q.2004, což znamenalo zhoršení podílu deficitu běžného účtu na HDP v r. 2004 o 0,8 p.b. na –6,0 %.

Graf 12 : Běžný účet platební bilance
roční klouzavé úhrny, mld. Kč

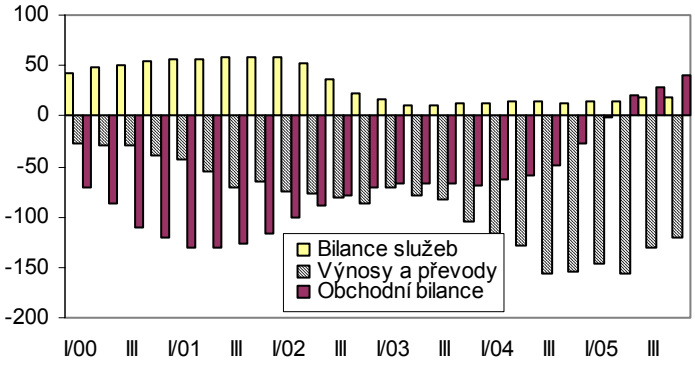

Pramen: ČNB, vlastní výpočty

Přebytek bilance služeb 19,4 mld. Kč byl meziročně o 6,9 mld. Kč vyšší, přičemž došlo k růstu jak v příjmech (o 9,5 mld. Kč), tak ve výdajích (o 2,6 mld. Kč). Rostly příjmy v dopravě, kromě posledního čtvrtletí i v cestovním ruchu, příjmy z ostatních služeb po většinu roku klesaly. Výdaje na dopravní služby většinu roku rostly. Pokles schodku z ostatních služeb ve 2. pololetí znamenal mírné zlepšování celkové bilance služeb.

Graf 13 : Bilance služeb
roční klouzavé úhrny, mld. Kč

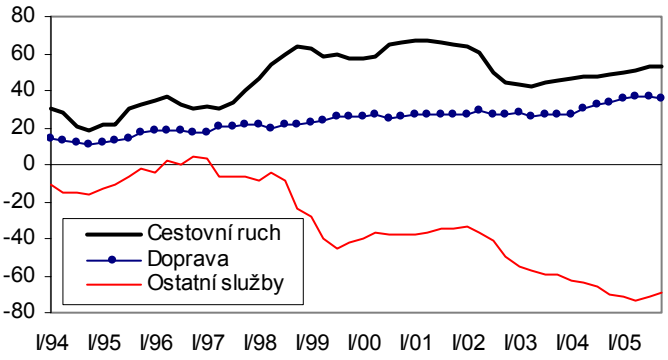

Pramen: ČNB, vlastní výpočty

Bilance výnosů skončila schodkem 142,3 mld. Kč (nižší o 15,5 mld. Kč), když výnosy rostly rychleji než náklady, a to u všech položek bilance investičních výnosů. Nárůst vyplacených dividend z přímých a portfoliových investic tuzemským investorům byl vyšší, než dividendy poukázané do zahraničí, rovněž růst příjmů z tzv. ostatních investic převýšil růst výdajů. Naproti tomu růst nákladů na zahraniční pracovní síly v ČR převýšil nárůst příjmů na tomto účtu.

Bilance běžných převodů dosáhla přebytku 20,9 mld. Kč a zlepšila se tak o 16,6 mld. Kč, v čemž se promítlo především splacení pohledávky Slovenska vůči ČSOB na základě výsledku mezinárodní arbitráže v 1. a 4. čtvrtletí 2005. Bilance odvodů a dotací vůči rozpočtu EU (část strukturálních fondů) zahrnutá v bilanci převodů, byla mírně aktivní.

Graf 14 : Podíl běžného účtu a jeho složek na HDP
%, na bázi ročního klouzavého úhrnu

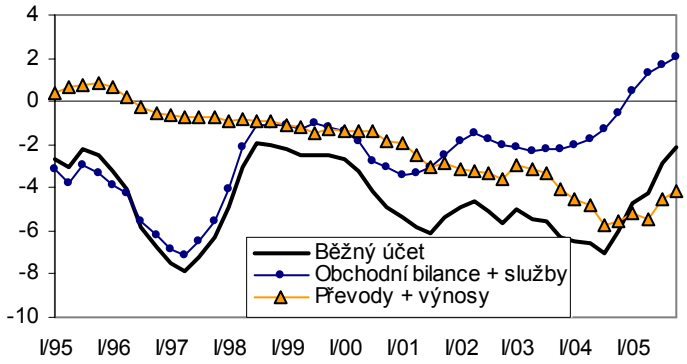

Pramen: ČNB, vlastní propočty

Obchodní bilance a struktura zahraničního obchodu

V druhém roce členství v Evropské unii došlo ke zvolnění tempa růstu obratu zahraničního obchodu, které bylo důsledkem vysoké srovnávací základny vývozu i dovozu předchozího roku a v průměru silnější koruny vůči euru i dolaru. Přes vysoké ceny ropy a nepřesvědčivý růst ekonomik zemí původní EU trval předstih temp růstu vývozu před dovozem. Saldo se tak od počátku roku zlepšovalo a za rok 2005 dosáhlo přebytku 40,4 mld. Kč. Tento trend byl podpořen snížením investiční aktivity a tedy i nižšími dovozy.

Podle zpřesněných údajů dosáhl vývoz 1875,2 mld. Kč a dovoz 1834,9 mld. Kč. V meziročním srovnání se hodnota vývozu i dovozu v běžných cenách zvýšila o 8,9 %, resp. 4,9 %.

Graf 15 : Obchodní bilance, *roční klouzavé úhrny, mld. Kč*

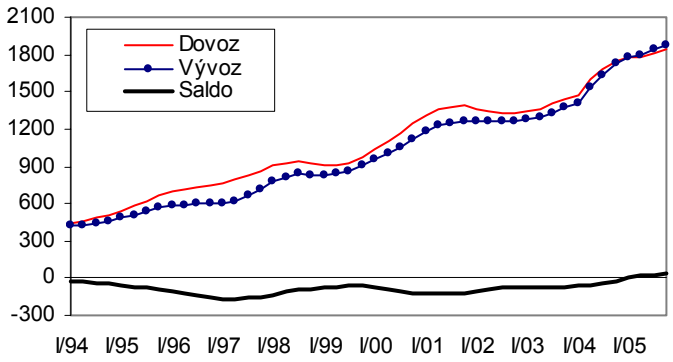

Pramen: ČNB, vlastní propočty

Celkový cenový vliv kurzu koruny na saldo zahraničního obchodu byl neutrální. Zlepšení obchodní bilance vzhledem k průměrnému meziročnímu posílení vůči USD (o 7,3 %) bylo v podstatě kompenzováno zhoršením salda, souvisejícím s posílením koruny vůči euru (o 7,1 %).

Vývozní ceny zahraničního obchodu po dvou letech růstu začaly od března 2005 klesat. V průměru se za rok 2005 snížily o 1,4 %. Nejvíc se na této změně podílely ceny strojů a dopravních prostředků, klesající již od srpna 2004. Kromě nápojů, paliv a chemikálií v průměru klesly i vývozní ceny všech ostatních komoditních skupin. Dovozní ceny prvních pět měsíců roku klesaly, ve druhém pololetí na rozdíl od cen vývozních převážně rostly. Za celý rok se v průměru zvýšily o 0,3 %.

Tabulka 9

Vývoj vývozu a dovozu podle teritorií

	Vývoz			Dovoz			Změna salda
	Index (%)	Podíl (%)		Index (%)	Podíl (%)		v mld. Kč
	2005/2004	2004	2005	2005/2004	2004	2005	2005/2004
CELKEM	108,9	100,0	100,0	104,9	100,0	100,0	66,8
v tom:							
vyspělé tržní ekonomiky	107,4	91,6	90,4	103,1	81,9	80,4	72,5
z toho: EU	106,6	85,9	84,2	103,5	71,8	70,9	53,7
z toho: SRN	100,5	36,2	33,4	99,1	31,7	29,9	8,0
Slovensko	111,8	8,4	8,7	105,9	5,4	5,4	11,5
rozvojové země	122,7	3,2	3,6	92,6	6,3	5,6	20,5
evropské tranz. ekonomiky	118,4	2,3	2,5	131,5	0,6	0,8	3,6
Společenství nez. států	139,5	2,4	3,1	143,8	5,7	7,8	-26,8
z toho: Rusko	139,1	1,4	1,8	147,3	4,1	5,7	-24,1
ostatní	101,5	0,5	0,4	103,7	5,3	5,3	-3,3
z toho: Čína	102,4	0,4	0,4	103,6	5,2	5,1	-3,1
nespecifikováno	88,2	0,1	0,1	82,5	0,2	0,1	0,3
Francie	125,1	4,6	5,3	100,2	4,7	4,5	19,8
Itálie	106,8	4,3	4,3	93,8	5,3	4,8	10,9
Nizozemsko	95,0	4,3	3,7	152,2	2,8	4,0	-29,1
Polsko	113,6	5,2	5,5	109,4	4,8	5,0	4,5
Rakousko	99,2	6,0	5,5	103,7	4,0	4,0	-3,4
Spojené království	107,1	4,7	4,6	90,8	2,9	2,5	10,4
USA	125,4	2,3	2,6	88,1	3,1	2,6	16,4
Japonsko	134,8	0,3	0,4	97,0	3,4	3,1	3,8

Pramen: ČSÚ

Z teritoriálního hlediska nedošlo v roce 2005 k zásadním změnám ve struktuře zahraničního obchodu. Podíl obratu obchodu s EU se mírně snížil (o 1,2 p.b.), což bylo především důsledkem snížení podílu obchodu s Německem (o 2,2 p.b.). Pozitivní je skutečnost, že výpadek na trzích EU se podařilo nahradit zvýšením obchodu s ostatními zeměmi, hlavně SNS a evropskými tranzitivními ekonomikami. Nepatrně klesl podíl rozvojových a tzv. ostatních zemí (hlavně Čína).

Vývoz rostl do všech teritoriálních oblastí. Nejvyšší tempo růstu zaznamenal vývoz do zemí SNS, tj. především Ruska, na kterém se nejvíc podílelo zvýšení vývozu silničních vozidel, počítačové techniky a dalších komodit třídy 7 SITC. Nadprůměrného růstu dosáhl rovněž vývoz do rozvojových zemí a evropských zemí s tranzitivní ekonomikou. Vývoz do členských zemí EU vzrostl o 6,6 %, nejvíce do Francie, Slovenska a Polska. Větších temp růstu vývozu mimo země EU bylo dosaženo u Rumunska a Japonska. Z významných partnerů dosáhl meziročně horších výsledků vývoz do Nizozemska a Rakouska.

Celkový objem dovozu rostl pomaleji než objem vývozu. Kromě dovozu z rozvojových zemí se zvýšily dovozy ze všech teritoriálních seskupení.

Nadprůměrného růstu dosáhl dovoz z evropských tranzitivních ekonomik a ze zemí SNS. Dovozy z Evropské unie byly vyšší o 3,5 %, na čemž se nejvíc podílelo kromě Švédska (dovoz vojenských letadel) Nizozemsko, Polsko a Slovensko. Největší tempa růstu dovozu z významnějších zemí mimo EU byla dosažena u Rumunska a Ruska. Dovoz ruské ropy a plynu se zvýšil o 63 % (objemově o 17,3 %), což znamenalo nárůst dovozu o více než 33 mld. Kč na téměř 84 mld. Kč.

Z komoditního hlediska byl pro výsledky zahraničního obchodu stejně jako v předchozích letech nejvýznamnější obchod se stroji a dopravními prostředky (třída SITC 7), který dosáhl přebytku 217,0 mld. Kč. Při meziročně srovnatelném dovozu zboží této třídy bylo zlepšení bilance (o téměř 81 mld. Kč) výsledkem růstu vývozu silničních vozidel. Díky novým výrobním kapacitám (automobilka TPCA) i zvýšení prodejů původních výrobců vzrostl jejich vývoz včetně dílů o 18,4 % a jejich podíl na této stěžejní komoditní třídě se zvýšil o 2,5 p.b. na téměř 32 %. Podíl SITC 7 na celkovém vývozu dosáhl již 51 %. Na druhé straně největší zatížení pro obchodní bilanci znamenal dovoz minerálních paliv (SITC 3), který vzrostl o 39,1 %. Vyšší byly dovozy ropy (hodnotově o 42,2 %, naturálně o 10,1 %) i plynu (hodnotově o 48,9 %, naturálně o 5,9 %). Statistiku o dovozu zboží SITC 7 ovlivnilo mj. i zahrnutí dodávky vojenských letadel (zvýšení dovozu o více než 10 mld. Kč).

Tabulka 10

Komoditní struktura

	Vývoz			Dovoz			Změna salda
	Index (%)	Podíl (%)		Index (%)	Podíl (%)		v mld. Kč
Třídy SITC	2005/2004	2004	2005	2005/2004	2004	2005	2005/2004
Celkem	108,9	100,0	100,0	104,9	100,0	100,0	66,8
0 - Potraviny a živá zvířata	127,4	2,8	3,2	113,3	4,1	4,5	3,4
1 - Nápoje a tabák	118,7	0,5	0,6	110,1	0,6	0,6	0,6
2 - Surové materiály (s výj. pali	99,7	2,7	2,5	97,4	3,0	2,8	1,2
3 - Nerostná paliva a maziva	115,1	2,9	3,1	139,1	7,0	9,3	-40,2
4 - Živočišné a rostlinné oleje	168,9	0,1	0,1	87,6	0,2	0,2	1,2
5 - Chemikálie	113,9	6,0	6,3	104,4	11,1	11,1	5,9
6 - Tržní výrobky	105,1	22,6	21,8	103,8	20,6	20,4	6,3
7 - Stroje a přepravní zařízení	109,1	50,9	51,0	99,9	42,3	40,3	80,8
8 - Průmyslové výrobky	108,1	11,5	11,4	104,1	10,9	10,8	8,1
9 Komodity jinde nezařazené	55,7	0,1	0,0	119,1	0,0	0,1	-0,6

Pramen: ČSÚ

Objem vývozu všech komoditních tříd s výjimkou surových materiálů bez paliv (SITC 2) vzrostl. Z hlediska objemu byl (kromě třídy strojů a dopravních prostředků) nejdůležitější nárůst vývozu polotovarů (SITC 6), zejména železa,

oceli a kovových výrobků, spotřebního zboží (SITC 8), zvláště nábytku a oděvů, chemikálií (SITC 5) a potravin (SITC 0), zejména obilovin, ovoce a zeleniny.

Dovozu strojů a dopravních prostředků meziročně stagnoval, k poklesu došlo v dovozu nepalivových surovin a živočišných tuků. Objem dovozu ostatních komoditních tříd se zvýšil. Nejvýznamnější (kromě minerálních paliv) byl nárůst dovozu polotovarů (SITC 6), tvořený téměř výhradně růstem dovozu železa a oceli, a dále potravin (zejména maso, zelenina a ovoce a mléčné výrobky), chemikálií (plasty v prvotní formě) a spotřebním zbožím (zvláště oděvy).

5.2 Kapitálový účet

Aktivum kapitálového účtu dosáhlo 5,1 mld. Kč a bylo tak o 19,1 mld. Kč meziročně lepší. Do kapitálového účtu jsou zahrnuty i převody prostředků z rozpočtu EU (část ze strukturálních fondů a především příspěvky z fondů soudržnosti).

5.3 Finanční účet

Finanční účet vykázal přebytek ve výši 137,9 mld. Kč. Nárůst devizových rezerv ČNB (o 92,9 mld. Kč) souvisel především s uskutečněnou privatizací Českého Telecomu.

Graf 16 : Finanční účet platební bilance
roční klouzavé úhrny, mld. Kč

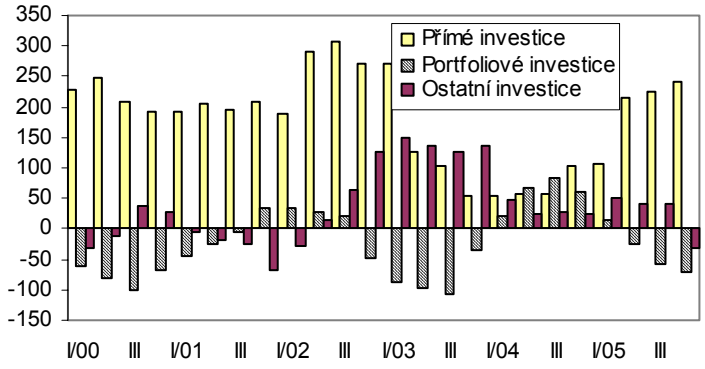

Pramen: ČNB, vlastní výpočty

Příliv přímých zahraničních investic do ČR ve výši 263,2 mld. Kč znamenal nárůst o 135,4 mld. Kč, na kterém se nejvíce podílela zmíněná privatizace Českého Telecomu za 82,6 mld. Kč a rovněž další privatizační příjmy za 22,2 mld. Kč. V dolarovém vyjádření dosáhly příjmy z privatizace největšího objemu od roku 1993

(cca 4,4 mld. USD). Z celkového objemu PZI tvořil odhad reinvestovaného zisku 78,2 mld. Kč. Z teritoriálního hlediska pocházelo nejvíce přímých investic ze Španělska (Český Telecom), Nizozemska a Německa. Nejvíce přímých investic směřovalo do dopravy a telekomunikací (45,1 %), nemovitostí a služeb pro podniky (17,7 %), zpracovatelského průmyslu (16,8 %) a finančního zprostředkování (11,8 %). Objem tuzemských přímých investic v zahraničí dosáhl 20,5 mld. Kč a snížil se tak proti roku 2005 o 5,6 mld.

Graf 17 : Příliv přímých zahraničních investic, *mld. Kč*

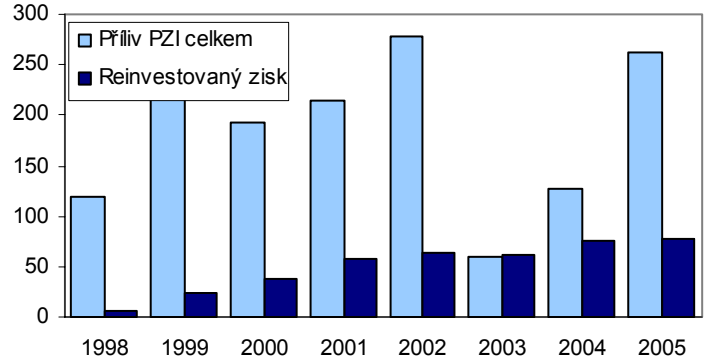

Pramen: ČNB

U portfoliových investic byl zaznamenán čistý odliv ve výši 72,0 mld. Kč. Ze strany tuzemských investorů trval zájem o nákup zahraničních cenných papírů, především dluhopisů. Na straně pasiv saldo obchodů zahraničních investorů s tuzemskými cennými papíry bylo téměř vyrovnané.

V rámci ostatních investic došlo k čistému odlivu kapitálu do zahraničí ve výši 30,0 mld. Kč, který souvisel především s operacemi bankovního sektoru, přes který odplynuly finanční zdroje ve výši 96,7 mld. Kč. Podnikový i vládní sektor zaznamenaly v saldu příliv zahraničních zdrojů, u vládních transakcí převážná část souvisela s čerpáním úvěru od EIB na zlepšení infrastruktury a v nižším rozsahu úvěry na regionální úrovni.

Obchody s finančními deriváty zaznamenaly odliv zdrojů ve výši 2,8 mld. Kč.

5.4 Devizové rezervy

Stav devizových rezerv centrální banky činil na konci roku 2005 726,7 mld. Kč, tj. 25,1 mld. EUR (devizové rezervy tvoří zhruba ze dvou třetin aktiva

v eurech a z jedné třetiny aktiva v dolarech). Tento stav může pokrýt dovoz zboží a služeb po dobu více než čtyř měsíců.

5.5 Měnové kurzy

Nominální směnný kurz koruny vůči EUR se v roce 2005 pohyboval v rozmezí 28,87 až 30,56 CZK/EUR, kurz vůči USD mezi 21,97 až 25,40 CZK/USD. Volatilita kurzu koruny proti oběma světovým měnám se snížila, přičemž vůči EUR byla koruna stabilnější a s menší volatilitou než vůči USD.

Graf 18 : Nominální směnný kurz CZK vůči USD a EUR (ECU)

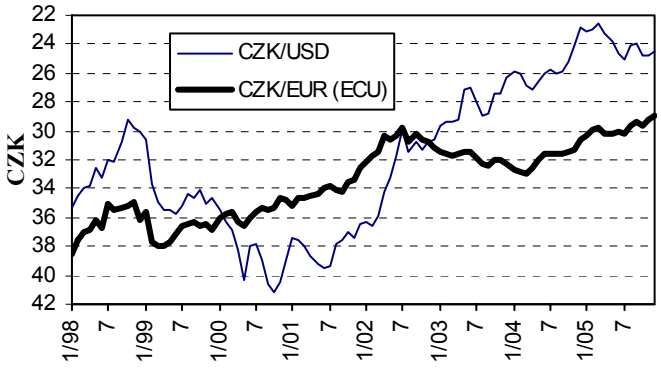

Pramen: ČNB

V roce 2005 nominální kurz koruny vůči těmto měnám v průměru meziročně posílil cca o 7 % (o 7,3 % vůči USD a o 7,1 % vůči EUR). Vývoj neprobíhal rovnoměrně, ale lišil se v jednotlivých čtvrtletích. Koruna v 1. čtrvrtletí 2005 navázala na trend ze závěru roku 2004 a pokračovala v meziročním posilování vůči euru v průměru o 9,5 %, vůči dolaru ještě razantněji – o 14,9 %. Od dubna se tempo meziročního posilování vůči oběma měnám začalo zpomalovat. Zatímco vůči EUR v následujících čtvrtletích posilování takřka stagnovalo, vztah vůči USD, vycházející z pohybu EUR proti USD (od 2. čtvrtletí 2005 se začala výrazněji prosazovat tendence posilování USD vůči EUR) se přeměnil od listopadu 2005 v její oslabování (o 2,6 % ve 4. čtvrtletí 2005).

Vzájemný vztah USD a EUR se pohyboval v průběhu roku 2005 v rozmezí od 1,167 do 1,351 USD/EUR (průměr 1,244 USD/EUR). Zatímco v 1. čtvrtletí se ještě pohyboval v rozmezí od 1,276 do 1,350 USD/EUR (průměr 1,311 USD/EUR) bez výraznějších tendencí k posilování jedné z měn, ve 4. čtvrtletí to bylo v rozmezí od

1,167 do 1,215 (průměr 1,188 USD/EUR), když od 2. čtvrtletí 2005 se výrazněji začala prosazovat tendence posilování USD vůči EUR.

Hlavním faktorem ovlivňujícím vývoj kurzu koruny z krátkodobého hlediska zůstával nadále sentiment zahraničních investorů vůči středoevropskému regionu. Naopak dlouhodobý apreciační trend je dán domácími faktory vycházejícími z předstihu produktivity práce, snižováním schodku běžného účtu platební bilance a přílivem zahraničních investic.

Vývoj nominálního směnného kurzu koruny vůči oběma světovým měnám výrazně tlumil nákladové tlaky vyplývající z růstu světových cen surovin na růst domácí cenové hladiny (spotřebitelských cen i cen výrobců), vývoj vůči dolaru se příznivě projevil na vývoji salda zahraničního obchodu, kdy od počátku roku až do června 2005 výrazně tlumil negativní dopady vlivu meziročního růstu cen dovážené ropy na bilanci zahraničního obchodu i na růst cenové hladiny.

6. Měnový vývoj, úrokové sazby a finanční trh

6.1 Měnové agregáty

V roce 2005 vzrostl průměrný stav měnového agregátu M2 v národní metodice proti stejnému období předchozího roku o 5,3 %. Pro vývoj měsíčních meziročních indexů peněžní zásoby byla do 3. čtvrtletí charakteristická stabilní tempa růstu okolo 5 %. V posledním čtvrtletí se ovšem průměrná dynamika růstu významně zvýšila na 6,6 %. Agregát M2 dosáhl koncem prosince úrovně 1994,5 mld. Kč. Ve struktuře peněžní zásoby v roce 2005 nadále dominoval růst vysoce likvidních závazků měnových finančních institucí (MFI) vůči rezidentům (agregát M1, tj. oběživo a jednodenní vklady včetně netermínovaných). Meziroční růst harmonizovaného agregátu M1 v průběhu roku zpomaloval, avšak ve 4. čtvrtletí také zaznamenal prudké zrychlení. Průměrný meziroční růst v roce 2005 činil 8,3 %. Na konci roku dosáhly vysoce likvidní peníze (M1) hodnoty 1087,2 mld. Kč. Naopak méně likvidní termínované vklady (quasi peníze – rozdíl agregátů M2 a M1) nevykázaly jednoznačný trend a oscilovaly kolem průměrného 2% tempa.

Likvidita peněz v ekonomice měřená podílem M1/M2 se mírně zvyšovala. V posledních měsících minulého roku se pohybovala okolo 55 %. Trvalý růst

poptávky po transakčních penězích v posledních letech je konzistentní s nízkou úrovní nominálních úrokových sazeb.

Graf 19 : Měnové agregáty, *sopr = 100*

Pramen: ČNB

Na straně aktiv měnového přehledu se výrazně zvýšila intenzita růstu čistých zahraničních aktiv. Průměrně se oproti roku 2004 čistá zahraniční aktiva zvýšila o 9,9 %. Akcelerace byla ve 2. pololetí zaznamenána zejména u salda zahraničních aktiv centrální banky. Čistá zahraniční aktiva ostatních měnových finančních institucí sice zpomalila tempa růstu, ovšem jejich dynamika přetrvává stále na vysoké úrovni (průměrný meziroční nárůst 35,8 %). Čistá domácí aktiva zůstala téměř na stejné úrovni (průměrný meziroční index 100,6).

6.2 Úvěry a vklady

Domácí úvěrová emise v roce 2005 zpomalila. Celoroční průměr meziročních změn vzrostl o 1,0 p.b. V absolutním vyjádření došlo v prosinci 2005 v porovnání s koncem předchozího roku k růstu o 19,5 mld. Kč. Za zřetelnou decelerací čistých domácích úvěrů stál propad úvěrů centrální vládě, který průměrně poklesl o téměř 40 %. Nejvýznamnější pokles byl zachycen ve druhé polovině roku. Mezera mezi úvěrováním podniků a domácností se v roce 2005 pozvolna uzavírala, když průměrný meziroční růst dosáhl u úvěrů podnikům 10,3 % a u úvěrů domácnostem 32,6 %. Objem úvěrů podnikům k 31.12. 2005 činil 650 mld. Kč, což je o 75 mld. více než v předchozím roce. Objem úvěrů domácnostem se během minulého roku navýšil o více než 100 mld. Kč na konečnou hodnotu 418 mld. Kč. Vzhledem k nízkým úrokovým sazbám a nejistotě ohledně DPH na stavební práce po roce 2007 se nadále zvyšovaly především úvěry spojené s pořízením nemovitostí. Ovšem vysokou dynamiku si udržují i spotřebitelské úvěry. Přirozeně s navyšováním objemu úvěrů

nastává u řady domácností problém se splácením dříve poskytnutých úvěrů či jiných forem zadlužování domácností (leasing, půjčky).

Graf 20 : Domácí úvěry, *mld. Kč*

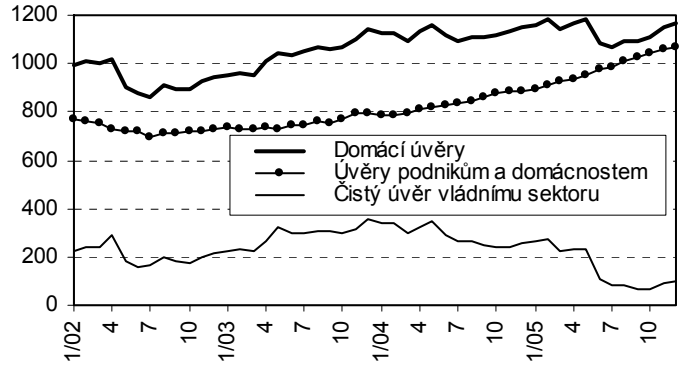

Pramen: ČNB

U depozit se nejvíce zvýšily vklady s výpovědní lhůtou, u kterých byl zaznamenán nárůst o 10,3 %. Jednodenní vklady vzrostly průměrně o 8,2 %. Vklady s dohodnutou splatností stagnovaly (průměrný roční index 100,2). Z hlediska sektorového členění bylo vyšší tempo zachyceno u vkladů domácností (o 5,2 %) oproti vkladům nefinančních podniků (o 4,6 %). Avšak v posledním čtvrtletí vklady nefinančních podniků výrazně akcelerovaly a jejich dynamika (11,7 %) značně převýšila tempa růstu vkladů domácností (5,2 %).

6.3 Úrokové sazby

V průběhu roku 2005 ČNB čtyřikrát změnila základní úrokové sazby, vždy o 25 bazických bodů. V lednu, březnu a dubnu byly referenční úrokové sazby postupně sníženy. Pomalejší nárůst cenové hladiny oproti predikci přinutil ČNB v 1. a 4. měsíci opakovaně korigovat vývoj očekávané inflace směrem dolů a potenciálního (inflaci nezrychlujícího) produktu směrem nahoru. Významným faktorem se stal i posilující kurz, jenž brzdí inflaci a přináší negativní dopady na export. Tyto okolnosti umožnily ČNB stlačit základní úrokové sazby na historické minimum (1,75 %). Zejména pod vlivem rostoucích cen energií, obav z následného průsaku do spotřebitelských cen a silných dopadů deregulačních opatření na celkovou inflaci byly v říjnu 2005 referenční úrokové sazby opět o 25 b.b. zvýšeny. Na konci roku 2005 byla dvoutýdenní repo sazba nastavena na úroveň 2,00 %, diskontní sazba na 1,00 % a lombardní sazba na 3,00 %. Úroveň povinných minimálních rezerv se v průběhu minulého roku nezměnila a zůstává na 2,0 %.

Graf 21 : Průměrné úrokové sazby, *% p. a.*

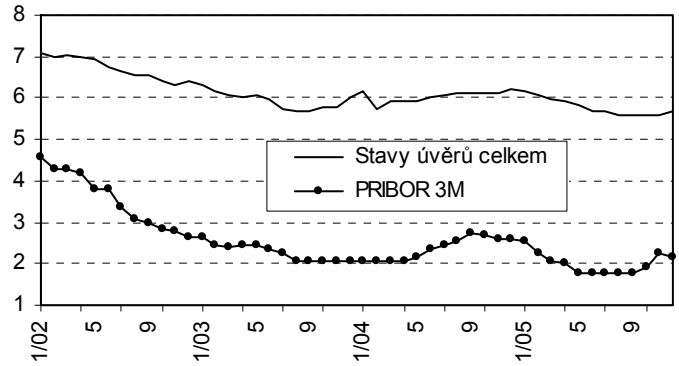

Pramen : ČNB

Výnosová křivka mezibankovních sazeb PRIBOR poklesla v první polovině roku 2005 po celé své délce a dosáhla horizontálního tvaru. Odrážela tak posuny základních sazeb a očekávání dalších kroků ČNB. Ve 3. čtvrtletí ovšem došlo ke korekci, krátkodobá výnosová křivka se vrátila k tradičnímu tvaru. Ovšem vzhledem k vývoji inflace začalo sílit očekávání budoucího zpřísnění měnové politiky, ke kterému v říjnu skutečně došlo. Na finanční trhu převládlo přesvědčení, že ČNB bude v blízké budoucnosti v restrikci pokračovat, a proto došlo i k vyššímu růstu sazeb na dlouhém konci křivky. Posilující kurz a příznivé zprávy o vývoji inflace vedly ČNB k ponechání sazeb na původní úrovni, což v prosinci 2005 mírně posunulo dlouhý konec krátkodobé výnosové křivky zpět směrem dolů.

ECB do roku 2005 vstoupila s rekordně nízkými základními úrokovými sazbami (2,00 %), které udržovala od června 2003. Své stabilní nastavení sazeb změnila až v prosinci zvýšením o 25 b.b. V USA byla situace odlišná. Fed pokračoval v přitvrzování měnové politiky započatém v červnu 2004, když během roku postupně v 8 krocích navýšil své referenční sazby z 2,25 % na 4,25 % vždy o 25 b.b.

Kladný úrokový diferenciál PRIBOR vůči EURIBOR pro tříměsíční doby splatnosti se v průběhu minulého roku změnil v záporný (z 0,37 p.b. v lednu na prosincový –0,42 p.b.). Úrokový diferenciál pro roční sazbu se vyvíjel velmi podobně (z 0,35 p.b. v lednu 2005 na –0,52 p.b. v prosinci 2005).

Dlouhodobé úrokové sazby (výnosy státních dluhopisů) se v závislosti na krátkodobých sazbách v 1. pololetí 2005 snížily. Se sílícím očekáváním nárůstu základních úrokových sazeb se klesající trend zastavil a výnosy začaly mírně růst. Pouze u státních dluhopisů s dlouhou dobou splatnosti se pokles jen přibrzdil. Na podzim roku 2005 na základě rozhodnutí ČNB došlo k zřetelnému zvýšení sazeb po celé délce výnosové křivky. U pětiletých dluhopisů se rapidní nárůst výnosů projevil

již ve 2. čtvrtletí a značně se odlišoval od trendu ostatních splatností. Změna náhledu na budoucnost úrokových sazeb se, stejně jako u krátkodobých kontraktů, projevila v drobné prosincové korekci směrem dolů. Sazby úrokových swapů - IRS dosáhly ročního průměru 2,15 % pro jednoroční splatnost, 3,54 % pro splatnost desetiletou a 3,80 % pro patnáctiletou splatnost. Výnosy dluhopisů podle doby splatnosti se pohybovaly okolo odpovídající úrovně swapových sazeb.

Mimo informací z vlastního dealingu ČNB vykazuje dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely podle principů specifikovaných a implementovaných ECB. Za ČR se jedná o výnosy desetiletých státních dluhopisů obchodovaných na Burze cenných papírů Praha. Průběh těchto sazeb je téměř totožný s průběhem sazeb paralelně vykazovaných ČNB.

Graf 22 : Výnosy státních dluhopisů, *% p. a.*

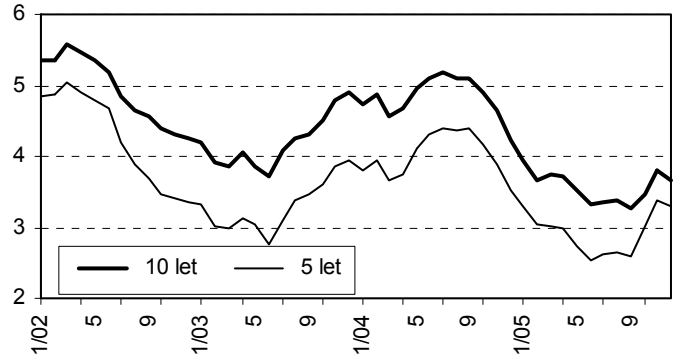

Pramen: ČNB

Klientské úrokové sazby, harmonizované s metodikou ECB, se nevymykaly vývoji v ostatních částech finančního trhu. Sazby z vkladů nefinančních sektorů do 3. čtvrtletí 2005 mírně klesaly. Ve 4. čtvrtletí nepatrně vzrostly. Průměrně za rok 2005 dosáhly hodnoty 1,2 % p.a. a byly tak o 0,1 p.b. nižší než v předchozím roce. Sazby z úvěrů mají větší volatilitu. Jejich pokles byl výraznější a průměrná hodnota 5,8 % p.a. byla o cca 0,3 p.b. nižší než v roce 2004. Rekordně nízké úvěrové sazby tak značně přispěly k expanzi úvěrů na bytové účely.

6.4. Akciový trh

Akciový trh v ČR zaznamenal v letech 2004 a 2005 nebývalý rozmach. Rostoucí atraktivita českého akciového trhu, resp. zájem investorů zhodnocovat svá aktiva právě prostřednictvím akcií obchodovaných v ČR, je dokumentována zvýšeným objemem obchodování na Burze cenných papíru Praha a pozoruhodným

vzestupem indexu PX 50. V roce 2005 byl objem obchodů o neuvěřitelných 117 % vyšší než v předchozím roce. Roční průměr akciového indexu PX 50 vzrostl o 51,5 %. Objem obchodovaných dluhopisů dosáhl v roce 2005 hodnoty 533,2 mld. Kč (meziroční pokles o 23,0 %). Celkový objem obchodů (akcií a dluhopisů) činil 1574,4 mld. Kč, což je meziroční nárůst o 34,3 %. Na ročním objemu se akcie podílely 66,1 % (oproti 40,9 % v roce 2004). Pozadu nezůstal ani index RM Systému PK 30, který průměrně vzrostl o 62,5 %. Objemy obchodů realizovaných prostřednictvím RM-S dosáhly v roce 2005 relativně nízké hodnoty 3,1 mld. Kč, i když to bylo o 35 % více než v předchozím roce.

Graf 23 : Vývoj indexů akciového trhu.

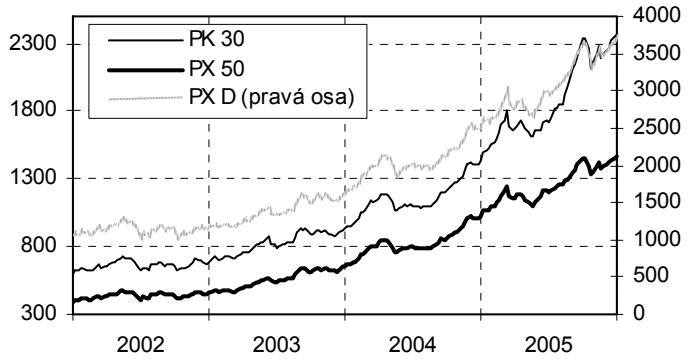

Pramen: BCPP,RMS

Významnou institucionální změnou, ke které na finančním trhu v ČR dochází, je sloučení dohledu nad finančním trhem. K 1. dubnu 2006 vznikne jednotný dohled nad finančním trhem. K tomuto datu ČNB přebere agendu Komise pro cenné papíry, Úřadu pro dozor nad pojišťovnictvím a penzijním připojištěním a Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami, které zaniknou. Integrace má zlepšit nejen samotnou činnost dohledu, ale přispět i k úspoře celkových nákladů.

II.

Veřejné rozpočty

Obsah

Veřejné rozpočty **1**

1. Příjmy veřejných rozpočtů 2
2. Výdaje veřejných rozpočtů 6
3. Salda veřejných rozpočtů 9
4. Vládní dluh 11
5. Shrnutí 13

Veřejné rozpočty[1]

Od roku 2002 hospodaření veřejných rozpočtů zaznamenává lepší vývoj než činila původní očekávání. Tento trend pokračoval také v roce 2005, kdy se saldo veřejných rozpočtů ve srovnání s rokem 2004 zlepšilo o 91,5 mld. Kč. Pozitivní vývoj hospodaření veřejných rozpočtů byl výsledkem zejména rychlejšího růstu příjmů než výdajů. Výsledky veřejných rozpočtů byly stejně jako v předchozích letech ovlivněny především hospodařením státního rozpočtu[2], jehož schodek dosáhl 61,1 mld. Kč (očištěné o převody z a do rezervních fondů a fondu státních záruk) a byl o 36,6 mld. Kč nižší než předpokládal schválený rozpočet (vč. uvažované úhrady ztráty ČKA). Do výsledků se velmi výrazně promítají převody neutracených prostředků organizačních složek státu do rezervních fondů. Tato částka dosáhla 46,7 mld. Kč; uspořené prostředky mohou být použity na posílení výdajů v dalších letech, zatímco čerpání rezervních fondů vytvořených v minulých letech činilo pouze 21,8 mld. Kč. Jelikož tyto převody zkreslují výsledky hospodaření vládního sektoru, metodologie GFS 1986 (stejně jako metodologie ESA 95 – relevantní pro výpočet Maastrichtských kritérií) vylučuje ze salda rozdíl mezi neutracenými prostředky převedenými do rezervních fondů kapitol a neutracenými prostředky z minulých let načerpanými naopak z rezervních fondů v průběhu roku do příjmů. Provedení této úpravy vedlo v roce 2005 ke zlepšení deficitu o 24,9 mld. Kč[3]. Hospodaření vládního sektoru skončilo v roce 2005 s těmito výsledky:

---

[1] Data jsou vykazována na základě metodologie vládní finanční statistiky - GFS 1986 Mezinárodního měnového fondu, čemuž odpovídá seskupování příjmových a výdajových operací a potřebné metodologické úpravy. Vládní statistika je konstruována jako součet jednotlivých složek vládního sektoru, kde je následně uplatněna konsolidace příjmů a výdajů za účelem vyloučení vzájemných vztahů mezi jednotlivými složkami vlády. Hospodaření veřejných rozpočtů zachycuje příjmové a výdajové operace týkající se státního rozpočtu vč. Národního fondu, mimorozpočtových fondů (7 státních fondů, dále Fondu národního majetku a Pozemkového fondu), veřejného zdravotního pojištění a územních samosprávných celků.

[2] V metodologii GFS 1986 je deficit SR navýšen o 30 mld. Kč v důsledku úhrady ztráty ČKA na základě Zákona o státním dluhopisovém programu na úhradu části ztráty ČKA, vzniklé přebíráním nebonitních aktiv v letech 1991 až 2003, rozpočtovaná částka původně činila 14,1 mld. Kč.

[3] Před rokem 2004 měly organizační složky státu (kapitoly) možnost převést pouze 2 % objemu rozpočtu celkových výdajů (bez mzdových prostředků), vliv těchto převodů proto nebyl tak vysoký, viz tabulka.

Dopad vyloučení rezervních fondů kapitol na saldo hospodaření veřejných rozpočtů (v mil. Kč)

		2003	2004	2005 *předběžný*
I	Převody z rezervních fondů	2 707,7	4 325,2	21 804,6
II	Neinvestiční převody do rezervních fondů	1 754,5	16 440,8	28 852,7
	Investiční převody do fondů rezervních fondů	3 486,2	12 597,6	17 882,6
III	**Čistý dopad na saldo (II - I)**	**2 533,0**	**24 713,2**	**24 930,7**

- celkový přebytek veřejných rozpočtů činil 0,8 mld. Kč (0,0 % HDP),
- deficit veřejných rozpočtů očištěný o čisté půjčky[4] a dotace transformačním institucím činil 53,7 mld. Kč (1,8 % HDP),
- růst deficitů ovlivnil vývoj vládního dluhu, který v roce 2005 činil 762,1 mld. Kč - tedy 26,0 % HDP a ve srovnání s rokem 2004 tak vzrostl o 15,6 %.

Tabulka 1

Vývoj sald veřejných rozpočtů v mld. Kč

	2003	2004	2005
Celkové saldo	-127,7	-90,7	0,8
Saldo bez zahrnutí čistých půjček a dotací TI	-97,5	-77,5	-53,7

Pramen: MF

TI - transformační instituce jsou státem zřízené speciální instituce, které především spravují nekvalitní aktiva přebíraná od jiných subjektů. Patří sem finanční skupina ČKA (tj. včetně jejích dceřiných společností Konpo, s. r. o., PRISKO, a. s., a Česká finanční, s. r. o.) a Česká inkasní, s. r. o. Dotace TI zahrnují úhrady ztrát ČKA a ČNB (v roce 2005 je zde nově zahrnuta úhrada ztráty ČNB v souvislosti se stabilizací a konsolidací bankovního sektoru) ze státního rozpočtu a dotace FNM pro finanční skupinu ČKA a Českou inkasní.

Tabulka 2

Vývoj sald veřejných rozpočtů v % HDP

	2003	2004	2005
Celkové saldo	-5,0	-3,3	0,0
Saldo bez zahrnutí čistých půjček a dotací TI	-3,8	-2,8	-1,8

Pramen: MF

1. Příjmy veřejných rozpočtů

Dynamika příjmové strany veřejných rozpočtů výrazně zrychlila a ve srovnání s rokem 2004 vzrostla o 10,4 p.b. na 17,7 % v roce 2005.

- Konsolidovaná daňová kvóta včetně pojistného na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění (dále jen pojistné) v roce 2005

[4] Jsou vylučovány operace, u kterých se jedná pouze o změnu finančních aktiv. Jsou to např. příjmy z privatizace, kdy se prodej majetkové účasti státu mění v jinou formu finančních aktiv (peníze), ostatní prodeje a nákupy cenných papírů, půjčky a splátky dříve poskytnutých půjček, dále realizované garance klasifikované jako půjčka, která současně představuje vznik pohledávky vlády a odráží se tak

vzrostla (o 1,4 p.b). na 36,2 % HDP. Tento vývoj byl výsledkem výrazného meziročního růstu daňových příjmů včetně pojistného na sociální zabezpečení, které mají na celkových příjmech veřejných rozpočtů nejvyšší podíl. Jejich růst se ve srovnání s rokem 2004 meziročně zvýšil o 2,5 p.b. na 10,1 %. S výjimkou majetkových daní a příjmů z cel (souvisí se vstupem do EU) došlo k růstu u všech kategorií daňových příjmů, přetrvával trend růstu podílu nepřímých daní. Výrazně zrychlilo (o 17,5 p.b.) meziroční tempo růstu daně z příjmu právnických osob; meziroční růst činil 20,9 %. Hlavním faktorem tohoto vývoje byla zejména akcelerace hospodářského růstu a s ní související dobré hospodářské výsledky velkých korporací. Pozitivně se projevilo také uvolnění bariér zahraničního obchodu po vstupu ČR do EU, které vedlo k růstu daňového základu exportně orientovaných firem. Příznivě se vyvíjely také příjmy z daní fyzických osob. U inkasa spotřebních daní se tempo růstu oproti roku 2004 zvýšilo o 1,6 p.b. a meziroční růst činil 15,4 %. Tento vývoj byl zčásti způsoben změnou sazby daně z tabákových výrobků a zčásti růstem výběru daní z minerálních olejů v důsledku zvýšení tranzitu přepravy zboží přes území ČR. Rovněž příjmy z DPH se v důsledku harmonizace české legislativy s právem EU a změn v daňové oblasti v rámci reformy veřejných financí meziročně zvýšily, jejich meziroční růst činil 13,8 %. Také inkaso pojistného na sociální zabezpečení zaznamenalo meziroční růst 7,2 %.

- Příjmy z privatizace dosáhly druhé nejvyšší hodnoty v historii, ve srovnání s rokem 2004 byly více než šestinásobně vyšší a činily 107,3 mld. Kč.

ve zvýšení jiné formy aktiva (pohledávka). Souhrn všech těchto operací je označován za čisté půjčky, tj. půjčky mínus splátky.

Graf 1

Podíl výnosu daní na HDP v %

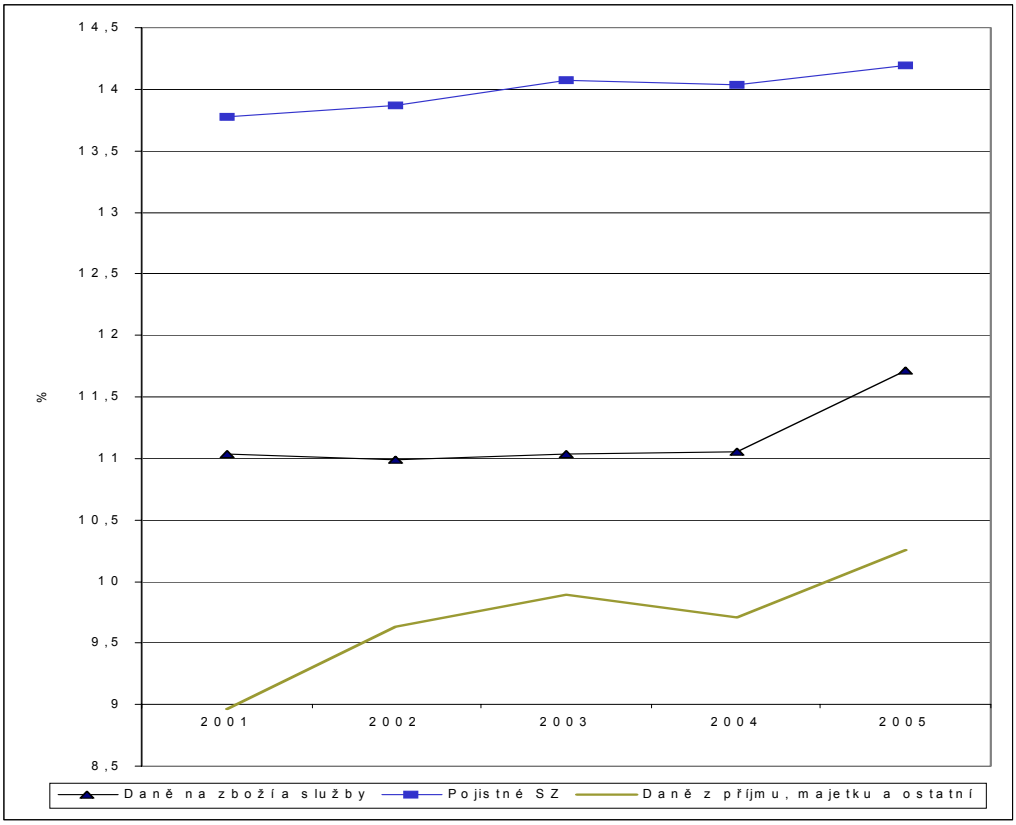

Pramen: MF

V průběhu roku 2005 došlo na rozdíl od předchozích let k navýšení odhadů privatizačních příjmů o téměř 50 mld. Kč. Privatizační příjmy tak dosáhly 107,3 mld. Kč, což bylo dáno zejména příznivým vývojem privatizace Českého Telecomu (82,6 mld. Kč). Tato skutečnost příznivě ovlivnila výsledky hospodaření FNM, který při navýšení příjmové strany ponechal výdajovou stranu bez výraznějších změn a jeho hospodaření skončilo přebytkem o více než 50 mld. Kč vyšším, než tomu bylo v době schvalování státního rozpočtu. To se pozitivně promítlo do výsledků hospodaření veřejných rozpočtů v roce 2005.

Privatizační příjmy jsou používány i k financování potřeb státního rozpočtu a zejména státních fondů dopravní infrastruktury a bydlení. Vyčerpání možností dalších privatizačních titulů spolu s ukončením činnosti FNM tak vede k předjímání budoucích výdajů státního rozpočtu se všemi negativními dopady na vládní deficit a dluh.

Tabulka 3

Vývoj příjmů veřejných rozpočtů

		Konsolidované veřejné rozpočty (v mld. Kč)			Podíl na HDP (v %)		
		2003	2004	2005	2003	2004	2005
				předběžný			*předběžný*
A	**PŘÍJMY vč. SPLÁTEK PŮJČEK**	**1 014,7**	**1 088,9**	**1 281,3**	**39,7**	**39,3**	**43,7**
I	**PŘÍJMY (III+VI+VII)**	**982,7**	**1 062,0**	**1 164,5**	**38,5**	**38,4**	**39,7**
III	**BĚŽNÉ PŘÍJMY (IV+V)**	**959,1**	**1 025,1**	**1 119,7**	**37,5**	**37,0**	**38,2**
IV	**DAŇOVÉ PŘÍJMY (1+2+4+5+6+7)1)**	**894,7**	**963,1**	**1 060,0**	**35,0**	**34,8**	**36,2**
1	Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	238,9	253,1	287,3	9,3	9,1	9,8
1.1	Fyzických osob	123,0	133,3	142,4	4,8	4,8	4,9
1.2	Právnických osob	115,9	119,8	144,8	4,5	4,3	4,9
2	Pojistné sociálního zabezpečení	359,7	388,3	416,1	14,1	14,0	14,2
4	Majetkové daně	13,6	15,3	13,1	0,5	0,6	0,4
5	Vnitřní daně ze zboží a služeb	271,9	301,9	343,4	10,6	10,9	11,7
5.1	DPH	164,4	181,8	206,9	6,4	6,6	7,1
5.2	Spotřební daně	84,2	95,8	110,6	3,3	3,5	3,8
5.3-6	Ostatní daně a poplatky	23,3	24,3	25,9	0,9	0,9	0,9
6	Clo2)	10,3	4,1	0,0	0,4	0,1	0,0
7	Ostatní daňové příjmy	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
V	**NEDAŇOVÉ PŘÍJMY (8+9+10+12)**	**64,4**	**62,1**	**59,6**	**2,5**	**2,2**	**2,0**
8	Příjem z podnikání a vlastnictví	29,7	27,2	26,3	1,2	1,0	0,9
9	Příjmy z poplatků a nahodilých prodejů	21,1	24,3	21,4	0,8	0,9	0,7
10	Přijaté sankční platby	3,0	3,8	3,4	0,1	0,1	0,1
12	Ostatní nedaňové příjmy	10,7	6,8	8,5	0,4	0,2	0,3
VI	**KAPITÁLOVÉ PŘÍJMY (13+15+16)**	**11,2**	**11,9**	**13,2**	**0,4**	**0,4**	**0,5**
13	Prodej investičního majetku	6,8	6,9	7,9	0,3	0,2	0,3
15	Prodej pozemků a nehmotných aktiv	3,1	3,7	4,0	0,1	0,1	0,1
16	Ostatní investiční příjmy	1,3	1,3	1,4	0,0	0,0	0,0
VII	**PŘIJATÉ DOTACE (17+18+19+20)**	**12,4**	**25,0**	**31,6**	**0,5**	**0,9**	**1,1**
17	ze zahraničí	0,5	0,4	1,7	0,0	0,0	0,1
18	od veřejných rozpočtů jiné úrovně vlády3)	-	-	-	-	-	-
19	od nadnárodních institucí	11,9	24,5	29,9	0,5	0,9	1,0
20	od veřejných rozpočtů stejné úrovně vlády3)	-	-	–	-	-	–
	PŘIJATÉ SPLÁTKY PŮJČEK	**31,9**	**26,8**	**116,8**	**1,2**	**1,0**	**4,0**
8	Domácí	29,6	24,8	111,5	1,2	0,9	3,8
	z toho: privatizace (FNM + PF ČR)	*25,4*	*16,5*	*107,3*	*1,0*	*0,6*	*3,7*
9	Zahraniční	2,4	2,1	5,3	0,1	0,1	0,2

1) Jedná se o konsolidované daňové příjmy s konsolidací pojistného placeného státem za svoje zaměstnance.

2) Po vstupu do EU klasifikuje metodika GFS 1986 podíl na clech (položka rozpočtové skladby 1402) jako nedaňový příjem pod kategorii „Příjmy z poplatků a nahodilých prodejů".

3) Dotace poskytnuté jedním veřejným rozpočtem jinému veřejnému rozpočtu jsou v rámci konsolidace vyloučeny.

Pramen: MF

2. Výdaje veřejných rozpočtů

Růst výdajové strany byl ve srovnání s rokem 2004 vyšší o 5,3 p.b. a celkové výdaje veřejných rozpočtů v roce 2005 tak meziročně vzrostly o 8,6 %. Ve výdajové struktuře nedochází k výrazným změnám. Rozhodující část výdajů je realizována prostřednictvím dotací a ostatních běžných transferů, jejichž růst v roce 2005 zrychlil a činil 10,3 %. Hlavní příčinou byl růst dotací finančním institucím, které meziročně vzrostly o 71,7 %. Tento vývoj byl dán zejména úhradou ztráty ČKA v souvislosti se schváleným Zákonem o státním dluhopisovém programu na úhradu části ztráty ČKA, vzniklé přebíráním nebonitních aktiv v letech 1991 – 2003. Úhrada ztráty ČKA v roce 2005 předpokládaná v rámci materiálu o státním rozpočtu na rok 2005 schváleného Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR ve výši 14,1 mld. Kč byla dodatečně navýšena na 30,0 mld. Kč.

Více než 40 % celkových výdajů tvoří transfery obyvatelstvu včetně neziskových institucí, jejich růst zrychlil o 0,9 p.b. na 5,0 % a jejich zvýšení činilo 25,8 mld. Kč. Tyto výdaje jsou realizované především státním rozpočtem a zdravotními pojišťovnami, jejich podíl na HDP se mírně snížil (o 0,2 p.b.) a dosáhl v roce 2005 18,3 %. Nejvyšší podíl (3/4 výdajů státního rozpočtu) mezi těmito transfery představují mandatorní výdaje. V minulosti založená nezdravá tendence růstu těchto výdajů má na hospodaření veřejných rozpočtů negativní dopad, neboť vytěsňuje ostatní produktivní veřejné výdaje.

Růst zaznamenaly také neinvestiční nákupy a související výdaje, které se v roce 2005 zvýšily o 8,9 %. Na tomto vývoji se podílel nejen meziroční růst o 10,6 % u položky ostatní neinvestiční nákupy a související výdaje, ale také růst platů zaměstnanců a ostatních plateb za provedenou práci o 6,4 %.

Pozitivně lze hodnotit růst kapitálových výdajů veřejných rozpočtů. Zatímco výdaje na pořízení investic mírně klesly, výrazný růst nastal u investičních transferů. Ty vzrostly o 17,5 %, přičemž téměř 70 % těchto transferů směřovalo do nefinančních veřejných podniků a byly realizovány zejména Státním fondem dopravní infrastruktury a státním rozpočtem.

Růst vládního dluhu zvyšuje náklady spojené s jeho obsluhou. Nízké úrokové sazby v roce 2005 vedly k poklesu úrokových výdajů, které se meziročně snížily o 13,8 % a činily 26,3 mld. Kč.

Po vstupu ČR do Evropské unie dochází k odvodům vlastních zdrojů a tyto platby se projevily výrazným růstem položky transfery do zahraničí, která ve srovnání s rokem 2004 vzrostla o 62,4 % na 29,4 mld. Kč.

Graf č. 2 dokumentuje vývoj váhy výdajů státního rozpočtu na celkových výdajích veřejných rozpočtů, která v zásadě vykazuje klesající tendenci.

Graf 2

Podíl jednotlivých segmentů na celkových výdajích vládního sektoru v %

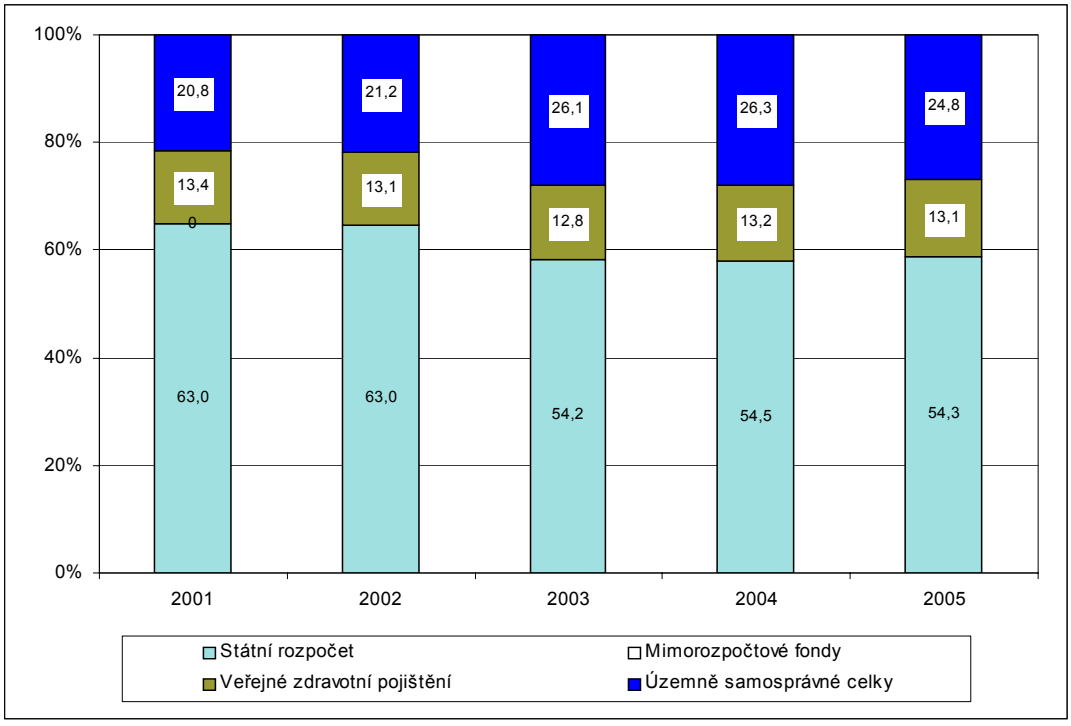

Pramen: MF

Tabulka 4

Vývoj výdajů veřejných rozpočtů

		Konsolidované veřejné rozpočty (v mld. Kč)			Podíl na HDP (v %)		
		2003	2004	2005	2003	2004	2005
				předběžný			*předběžný*
B	**VÝDAJE vč. POSKYTNUTÝCH PŮJČEK**	**1 142,3**	**1 179,6**	**1 280,5**	**44,7**	**42,6**	**43,7**
I	**VÝDAJE vč. ČISTÝCH PŮJČEK**	**1 110,4**	**1 152,8**	**1 163,7**	**43,4**	**41,7**	**39,7**
II	**VÝDAJE (III+IV)**	**1 111,5**	**1 159,8**	**1 262,4**	**43,5**	**41,9**	**43,1**
III	**BĚŽNÉ VÝDAJE (1+2+3)**	**974,2**	**1 000,1**	**1 093,1**	**38,1**	**36,1**	**37,3**
1	Neinvestiční nákupy a související výdaje	204,6	201,9	219,9	8,0	7,3	7,5
1.1	Platy zaměstnanců a ostat. platby za provedenou práci	81,8	83,8	89,2	3,2	3,0	3,0
1.2	Povinné pojistné placené zaměstnavatelem[1])	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
1.3	Ostatní neinvestiční nákupy a související výdaje	122,7	118,0	130,5	4,8	4,3	4,5
2	Úroky	19,9	30,5	26,3	0,8	1,1	0,9
3	Dotace a ostatní běžné transfery	749,7	767,6	846,9	29,3	27,7	28,9
3.0	Transfery veřejným rozpočtům stejné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
3.1	Dotace	244,7	237,9	280,0	9,6	8,6	9,6
3.1.1,3	Nefinančním veřejným podnikům	153,6	158,0	158,9	6,0	5,7	5,4
	z toho příspěvkovým apod. organizacím	149,2	155,8	157,4	5,8	5,6	5,4
3.1.2	Finančním institucím	38,7	28,6	49,1	1,5	1,0	1,7
3.1.4	Ostatním podnikům	52,3	51,2	72,0	2,0	1,9	2,5
3.2	Transfery veřejným rozpočtům jiné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
3.3-4	Transfery obyvatelstvu vč. neziskových organizací	491,4	511,7	537,5	19,2	18,5	18,3
3.5	Transfery do zahraničí	13,6	18,1	29,4	0,5	0,7	1,0
IV	**KAPITÁLOVÉ VÝDAJE (4,6+7)**	**137,3**	**159,7**	**169,3**	**5,4**	**5,8**	**5,8**
4,6	Pořízení investic	75,6	84,4	80,8	3,0	3,0	2,8
7	Investiční transfery	61,7	75,3	88,5	2,4	2,7	3,0
7.1	Domácí	61,7	75,3	88,5	2,4	2,7	3,0
7.1.0	Veřejným rozpočtům stejné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
7.1.1	Veřejným rozpočtům jiné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
7.1.2	Nefinančním veřejným podnikům	35,3	48,7	61,7	1,4	1,8	2,1
	z toho příspěvkovým apod. organizacím	31,1	42,2	53,2	1,2	1,5	1,8
7.1.3-5	Ostatní	26,4	26,6	26,8	1,0	1,0	0,9
7.2	Zahraniční	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	POSKYTNUTÉ PŮJČKY	30,9	19,8	18,2	1,2	0,7	0,6
8	Domácí	30,8	19,5	18,2	1,2	0,7	0,6
8.0	veřejným rozpočtům stejné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
8.1	veřejným rozpočtům jiné úrovně vlády	-	-	-	-	-	-
8.2-4	ostatním subjektům	30,8	19,5	18,2	1,2	0,7	0,6
9	Zahraniční	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	-
V	**PŮJČKY minus SPLÁTKY (čisté půjčky)**	**-1,1**	**-7,0**	**-98,6**	**0,0**	**-0,3**	**-3,4**

Dle metodologie GFS86 je pojistné placené zaměstnavatelem za své zaměstnance vyloučeno v rámci konsolidace za celý vládní sektor.

Pramen: MF

3. Salda veřejných rozpočtů

Celkové hospodaření veřejných rozpočtů (včetně čistých půjček) skončilo přebytkem 0,8 mld. Kč - tedy 0,0 % HDP a bylo tak ve srovnání s rokem 2004 o 91,5 mld. Kč nižší. S výjimkou Pozemkového fondu ČR došlo ke zlepšení výsledků hospodaření všech segmentů vládního sektoru. Nejvýraznější zlepšení je patrné u hospodaření FNM a u územních samosprávných celků.

Tabulka 5

Vývoj struktury salda veřejných rozpočtů v mld. Kč

		2003	2004	2005 *předběžný*
I	**Státní rozpočet1)**	**-104,9**	**-64,5**	**-59,6**
II	**Mimorozpočtové fondy celkem (1+2+3)**	**-20,6**	**-16,5**	**52,8**
1	FNM	-27,4	-4,2	51,2
2	PF ČR	-0,1	0,2	0,0
3	Státní fondy2)	6,9	-12,6	1,6
III	**Veřejné zdravotní pojištění**	**0,1**	**0,2**	**0,5**
IV	**Územní samosprávné celky**	**-2,9**	**-8,9**	**7,8**
V	**SALDO (před konsolidací tj. I+II+III+IV)**	**-128,3**	**-89,7**	**1,5**
VI	*Konsolidace3)*	0,6	-1,0	-0,8
	SALDO (po konsolidaci tj. V-VI)	**-127,7**	**-90,7**	**0,8**

1) Mimo státní rozpočet jsou zde dále zahrnuty operace Národního fondu a čistý dopad vyloučení rezervních fondů (viz poznámka pod čarou č. 3 na straně 1); v roce 2005 také úhrada ztráty ČKA ze státních dluhopisů podle Zákona o státním dluhopisovém programu na úhradu ztráty ČKA

2) Státní fondy: SFK, SFŽP, SFZúP, SFPRČK, SFRB, SFDI a SZIF.

3) Tato hodnota představuje velikost půjček/splátek, které jsou výdajem/příjmem jednoho veřejného rozpočtu a ovlivňují jeho saldo, druhý veřejný rozpočet tuto částku vykazuje ve financování tzn. bez vlivu na výsledek hospodaření.

Pramen: MF

Příjmová strana veřejných rozpočtů se sice vyvíjí pozitivně, nicméně výdajová strana stále zůstává ovlivněna strukturou veřejných výdajů, zatíženou vysokým podílem mandatorních výdajů a nastartovanými výdajovými programy státních fondů, které v dalších letech nemusejí mít pro jejich financování dostatečné vlastní finanční zdroje.

Výrazné zlepšení salda veřejných rozpočtů pozitivně ovlivnilo běžnou bilanci, která představuje rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji. Ta se ve srovnání s rokem 2004 zlepšila o 1,5 mld. Kč a její přebytek činil stejně jako v roce 2004 0,9 % HDP. Vyrovnanost běžné bilance je jednou z podmínek zdravých veřejných financí; kapitálové výdaje by měly být financovány až z přebytku běžné bilance.

Jedním z ukazatelů, který je používán pro hodnocení fiskální politiky je primární deficit, vypočtený jako deficit očištěný o čisté půjčky a výdaje spojené s úroky z vládního dluhu (ty jsou důsledkem politik minulých období).

Schodek primární bilance se naopak v roce 2005 meziročně zhoršil o 4,3 mld. Kč, podíl na HDP se však meziročně také nezměnil a činil 2,4 % HDP. Vývoj primárního deficitu vypovídá o stagnování fiskální expanze.

Tabulka 6

Vývoj sald běžné a primární bilance

	Konsolidované veřejné rozpočty (v mld. Kč)			Podíl na HDP (%)		
	2003	2004	2005 *předběžný*	2003	2004	2005 *předběžný*
Saldo Běžné bilance	-15,0	25,1	26,6	-0,6	0,9	0,9
Saldo Primární bilance	-108,9	-67,2	-71,5	-4,3	-2,4	-2,4

Pro výpočet bylo použito saldo veřejných rozpočtů bez čistých půjček
Pramen: MF

Dalším Ministerstvem financí zveřejňovaným ukazatelem je saldo očištěné o čisté půjčky a dotace transformačním institucím. To představuje saldo celkových příjmů a výdajů očištěné jednak o výše popisované operace finančního charakteru (tzv. čisté půjčky) a dále o dotace tzv. transformačním institucím.

Čisté půjčky jsou transakce, které vytvářejí či umořují pohledávku, nejsou prvotním výdajem a tudíž agregátní poptávku přímo neovlivňují. Stejně tak jako příjmy z emise dluhopisů či úvěrů nebo splátky jistiny vládního dluhu nevstupují do deficitu (tj. jedná se o financování), tak poskytnuté půjčky nebo splátky dříve poskytnutých půjček jsou z deficitu vylučovány. Obdobný úhel pohledu je i na vylučování operací týkajících se nákupu a prodeje finančních aktiv (jako např. cenných papírů - dluhopisů, majetkových účastí apod.). Zde se jedná pouze o přeměnu jednoho finančního aktiva (např. cenného papíru) v jinou formu finančního aktiva (peníze) a opačně, bez vlivu na agregátní poptávku. Dotacemi transformačním institucím se rozumí úhrady ztrát ČKA/KoB a ČNB ze státního rozpočtu a dotace z FNM pro finanční skupinu ČKA/KoB a Českou inkasní.

Cílem těchto úprav je očistit saldo na příjmové i výdajové straně o finanční operace a operace jednorázového nebo dočasného charakteru, které nemají přímý vliv na agregátní poptávku. Takto vymezené saldo zachycuje míru fiskální expanze nebo restrikce a tudíž i úsilí vlády o snižování deficitu a je považováno za relevantní z hlediska posuzování charakteru fiskální politiky. Z tohoto důvodu bylo takto definované saldo zvoleno jako základní indikátor pro fiskální cílení a definování střednědobých výdajových rámců, které byly navrženy v rámci reformy veřejných rozpočtů.

Z tabulky č. 8 je patrné snížení tohoto salda v roce 2005, na kterém se podílel zejména pokles deficitu státního rozpočtu spolu se zlepšením sald státních fondů a

územních samosprávných celků. Deficit vládního sektoru v metodice fiskálního cílení byl o 2,2 p.b. nižší než bylo původně stanoveno a činil 1,8 % HDP. Vývoj tohoto ukazatele je dalším indikátorem zpomalení fiskální expanze.

Tabulka 7

Vývoj struktury salda veřejných rozpočtů po vyloučení čistých půjček a dotací TI v mld. Kč

		2003	2004	2005 *předběžný*
I	**Státní rozpočet**	**-72,8**	**-38,3**	**-21,8**
II	**Mimorozpočtové fondy celkem (1+2+3)**	**-21,4**	**-31,7**	**-39,8**
1	FNM	-27,2	-17,6	-43,8
2	PF ČR	-1,3	-1,3	-2,0
3	Státní fondy	7,1	-12,8	6,1
III	**Veřejné zdravotní pojištění**	**0,1**	**0,2**	**0,5**
IV	**Územní samosprávné celky**	**-3,5**	**-7,8**	**7,3**
V	**SALDO po vyloučení č. p. a dotací TI (I+II+III+IV)**	**-97,5**	**-77,5**	**-53,7**

Pramen: MF

4. Vládní dluh

Výsledky hospodaření vládního sektoru ovlivňují vývoj vládního dluhu, jehož dynamika se ve srovnání s rokem 2004 snížila a činila 15,6 %. Vládní dluh v roce 2005 tak dosáhl 762,1 mld. Kč, tj. 26,0 % HDP.

Graf 3

Vývoj konsolidovaného vládního dluhu v mld. Kč a jeho podíl na HDP v %

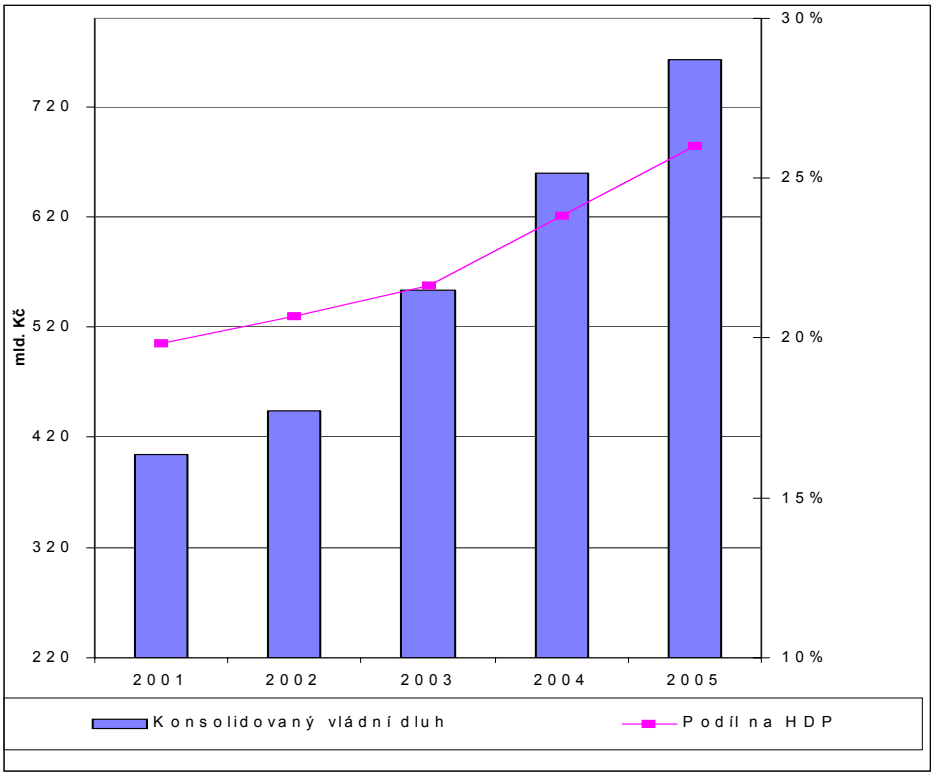

Pramen: MF

Hlavní příčinou růstu vládního dluhu je přetrvávající deficitní hospodaření státního rozpočtu. Vládní dluh je tak generován zejména růstem státního dluhu, který má ve struktuře celkového dluhu nejvyšší váhu. Jeho podíl od roku 1995 postupně rostl a v roce 2005 činil 89,8 % vládního dluhu. Konsolidovaný státní dluh[1] se v porovnání s rokem 2004 zvýšil o 16,8 % na 684,2 mld. Kč. Státní dluh ČR vykazuje rostoucí trend již od roku 1996, v roce 2005 růst jen mírně předstihoval tempo růstu vládního dluhu.

Dluh územních samosprávných celků se zvýšil pouze mírně, meziročně vzrostl (o 5,7 %) a činil 82,2 mld. Kč. Obce a kraje financují své potřeby z úvěrových zdrojů a využívají tak prostor, který jim legislativa poskytuje.

Mimorozpočtové fondy doposud používaly k financování svých deficitů především vlastní zdroje, ukončení těchto možností se v budoucnu promítne do růstu dluhu vlády. Vyčerpání vlastních zdrojů mimorozpočtových fondů k financování jejich deficitů představuje další potenciální riziko růstu vládního dluhu. V roce 2005 se tato situace již týkala Státního zemědělského a intervenčního fondu a Státního fondu životního prostředí, které svůj deficit financovaly nejen z disponibilních prostředků, ale také bankovním úvěrem.

Zdravotní pojišťovny zatěžují vládní dluh z hlediska váhy sice nejméně, jeho výše se nezměnila a činila 0,2 mld. Kč. Závazky zdravotních pojišťoven po lhůtě splatnosti však nejsou součástí dluhu. Systém zdravotního pojištění je nevybilancovaný a není schopen s využitím pouze vlastních zdrojů udržet dlouhodobou rovnováhu. Je jedním z rizikových faktorů budoucího vývoje veřejných financí.

Ve srovnání s ostatními zeměmi není úroveň vládního dluhu ČR vysoká, značným nebezpečím je však skutečnost, že jeho dynamika je v posledních letech citelně zpomalována inkasem privatizačních příjmů, jejichž vliv však bude v následujících letech slábnout. Zmírnění růstu deficitů jednotlivých subjektů vládního sektoru, které dluh generují, se jeví jako jediné možné řešení pro udržení dobré výchozí pozice ČR v oblasti zadluženosti.

Tabulka 8

[1] Konsolidace u státního dluhu představuje snížení státního dluhu o emitované státní dluhopisy, které byly nakoupeny z prostředků na tzv. jaderném účtu.

Vývoj vládního dluhu a jeho struktury

	Konsolidovaný vládní dluh (v mld. Kč)			Podíl na HDP (v %)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
			předběžný			*předběžný*
Hrubý konsolidovaný vládní dluh	**553,0**	**659,4**	**762,1**	**21,6**	**23,8**	**26,0**
Státní dluh (konsolidovaný)	488,8	585,8	684,2	19,1	21,2	23,3
Dluh Mimorozpočtových fondů	2,2	1,2	2,4	0,1	0,0	0,1
Dluh Veřejného zdravotního pojištění	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Dluh Územních samosprávných celků	71,6	77,8	82,2	2,8	2,8	2,8

Pramen: MF

Shrnutí

V roce 2005 došlo k pozitivnímu vývoji v oblasti veřejných financí, deficity byly nižší než se původně očekávalo. Deficit relevantní pro fiskální cílení (očištěný o čisté půjčky a dotace transformačním institucím) byl o 2,2 p.b. nižší než bylo stanoveno. Celkové výsledky hospodaření státního rozpočtu za rok 2005 lze považovat za příznivé. Vývoj primární bilance svědčí o stagnování fiskální expanze. Nadhodnocování odhadů deficitů státního rozpočtu a mimorozpočtových fondů se promítlo do konečných výsledků veřejných rozpočtů. Dosažení lepších výsledků se může prvotně jevit jako pozitivní, ale současně také svědčí o existenci prostoru pro zkvalitnění rozpočtového procesu.

Příznivý vývoj zaznamenaly příjmy veřejných rozpočtů, složená daňová kvóta se zvýšila, pokračoval růst výdajů beze změny jejich struktury. Nadále přetrvává zatížení výdajové strany vysokým podílem mandatorních výdajů. Pouze část celkových výdajů je alokována do oblastí, které z dlouhodobého hlediska vyvolávají pozitivní multiplikační efekty.

Opakující se výdaje veřejných rozpočtů jsou i nadále financovány z mimořádných příjmů jednorázového charakteru. Po vyčerpání tohoto zdroje se zvýší riziko neudržitelnosti veřejných rozpočtů. Vzhledem k postupnému dokončování procesu privatizace je nutné se připravit na vyčerpání mimořádných zdrojů. Je velmi pravděpodobné, že se mimorozpočtové fondy stanou výraznou zátěží pro veřejné finance. Vysoká dotační závislost státních fondů na FNM (zejména SFDI) směřuje k tomu, že po ukončení mimořádných příjmů se tento segment stane zdrojem fiskálních rizik.

Vývoj veřejného dluhu kopíruje vývoj hospodaření veřejných rozpočtů. Náklady spojené s jeho obsluhou v roce 2005 klesly. Ve srovnání s ostatními zeměmi není úroveň vládního dluhu ČR vysoká, nicméně jeho dynamika je výrazně zpomalována inkasem privatizačních příjmů. Jejich vliv bude v dalších letech doznívat a zmírnění růstu deficitů vládního sektoru bude nezbytným opatřením pro zastavení růstu dluhu.